

Παναγιώτα Βαφειάδου, Δικηγόρος,
Πολυξένη Βίτσα, Δικηγόρος, ΔΝ

ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ

Διαγράμματα - Ερμηνεία - Υποδείγματα

- Ευθύνη κατά το Ν ΓΞΝ/1911
 - Ευθύνη από αδικοπραξία
- Ευθύνη Δημοσίου για αδικοπραξία οργάνων του
 - Ζημία πραγμάτων
 - Ευθύνη για θανάτωση προσώπου
 - Ευθύνη για βλάβη του σώματος ή της υγείας
 - Χρηματική ικανοποίηση
- Ευθύνη ασφαλιστή από την ασφάλιση αυτοκινήτου
 - Ευθύνη Επικουρικού Κεφαλαίου
 - Ευθύνη Γραφείου Διεθνούς Ασφάλισης κ.ά.

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ

Διαγράμματα - Ερμηνεία - Υποδείγματα

- Ευθύνη κατά το Ν ΓΝ/1911
 - Ευθύνη από αδικοπραξία
- Ευθύνη Δημοσίου για αδικοπραξία οργάνων του
 - Ζημία πραγμάτων
 - Ευθύνη για θανάτωση προσώπου
 - Ευθύνη για βλάβη του σώματος ή της υγείας
 - Χρηματική ικανοποίηση
- Ευθύνη ασφαλιστή από την ασφάλιση αυτοκινήτου
 - Ευθύνη Επικουρικού Κεφαλαίου
 - Ευθύνη Γραφείου Διεθνούς Ασφάλισης κ.ά.

Αυτοκίνητα
Διαγράμματα - Ερμηνεία - Υποδείγματα
Παναγιώτα Βαφειάδου, Πολυξένη Βίτσα

ISBN 978-960-562-397-5

Σύμφωνα με το Ν. 2121/93 για την Πνευματική Ιδιοκτησία απαγορεύεται η αναδημοσίευση και γενικά η αναπαραγωγή του παρόντος έργου, η αποθήκευσή του σε βάση δεδομένων, η αναμετάδοσή του σε ηλεκτρονική ή οποιαδήποτε άλλη μορφή και η φωτοανατύπωσή του με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη.

ΔΗΛΩΣΗ ΕΚΔΟΤΙΚΟΥ ΟΙΚΟΥ

Το περιεχόμενο του παρόντος έργου έχει τύχει επιμελούς και αναλυτικής επιστημονικής επεξεργασίας. Ο εκδοτικός οίκος και οι συντάκτες δεν παρέχουν διά του παρόντος νομικές συμβουλές ή παρεμφερείς συμβουλευτικές υπηρεσίες, ουδεμία δε ευθύνη φέρουν για τυχόν ζημία τρίτου λόγω ενέργειας ή παράλειψης που βασίστηκε εν όλω ή εν μέρει στο περιεχόμενο του παρόντος έργου.

Art Director:	Γιάννης Μαμαλούκος
Υπεύθυνος Παραγωγής:	Ανδρέας Μενούνος
Φωτοστοιχειοθεσία:	Χρυσούλα Ζια
Παραγωγή:	NB Production AM080415M23

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Μαυρομυιάλη 23, 106 80 Αθήνα

Τηλ.: 210 3678 800 • Fax: 210 3678 819

<http://www.nb.org> • e-mail: info@nb.org

Αθήνα: Μαυρομυιάλη 2, 106 79 • Τηλ.: 210 3607 521

Πειραιάς: Φίλωνος 107-109, 185 36 • Τηλ: 210 4184 212

Πάτρα: Κανάρη 15, 262 22 • Τηλ.: 2610 361 600

Θεσ/νίκη: Φράγκων 1, 546 26 • Τηλ.: 2310 532 134

Παναγιώτα Βαφειάδου, Δικηγόρος

Πολυξένη Βίτσα, Δικηγόρος, ΔΝ

ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ

Διαγράμματα - Ερμηνεία - Υποδείγματα

- Ευθύνη κατά το Ν ΓΝ/1911
 - Ευθύνη από αδικοπραξία
- Ευθύνη Δημοσίου για αδικοπραξία οργάνων του
 - Ζημία πραγμάτων
 - Ευθύνη για θανάτωση προσώπου
 - Ευθύνη για βλάβη του σώματος ή της υγείας
 - Χρηματική ικανοποίηση
- Ευθύνη ασφαλιστή από την ασφάλιση αυτοκινήτου
 - Ευθύνη Επικουρικού Κεφαλαίου
 - Ευθύνη Γραφείου Διεθνούς Ασφάλισης κ.ά.

Vehicles
Diagrams-Construction-Samples of legal documents
Panagiota Vafiadou, Polixeni Vitsa
ISBN 978-960-562-397-5

COPYRIGHT

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, without the prior permission of NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A., or as expressly permitted by law or under the terms agreed with the appropriate reprographic rights organisation. Enquiries concerning reproduction which may not be covered by the above should be addressed to NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A. at the address below.

DISCLAIMER

The content of this work is intended for information purposes only and should not be treated as legal advice. The publication is necessarily of a general nature; NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A. makes no claim as to the comprehensiveness or accuracy of the information provided; Information is not offered for the purpose of providing individualized legal advice. Professional advice should therefore be sought before any action is undertaken based on this publication. Use of this work does not create an attorney-client or any other relationship between the user and NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A. or the legal professionals contributing to this publication.

NOMIKI BIBLIOTHIKI

23, Mavromichali Str., 106 80 Athens Greece
Tel.: +30 210 3678 800 • Fax: +30 210 3678 819
<http://www.nb.org> • e-mail: info@nb.org

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το έργο με τον τίτλο «ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ-Διαγράμματα-Ερμηνεία-Υποδείγματα», περιλαμβάνει 19 ενότητες, στις οποίες κατανέμεται η ύλη που αφορά το δίκαιο των αυτοκινήτων. Η κάθε ενότητα αποτελείται από τρία κυρίως μέρη. Καταρχάς παρατίθεται το διάγραμμα που αφορά το σχετικό θέμα. Ακολουθούν τα σχετικά ερμηνευτικά σχόλια και το ανάλογο υπόδειγμα, με παρατηρήσεις. Τα ερμηνευτικά σχόλια, παρατίθενται σε κάθε ενότητα με τη μορφή υποενοτήτων. Σε αυτά γίνεται παραπομπή στην ανάλογη βιβλιογραφία και την πλέον πρόσφατη νομολογία.

Θεωρήθηκε χρήσιμη για τους χρήστες του παρόντος, η επιλεκτική επισήμανση πρακτικών θεμάτων που παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον αλλά και προβληματισμούς στην πράξη, υπό τύπον ερωτήσεων, στα οποία δίδεται εμπεριστατωμένη (με παραπομπή στη βιβλιογραφία και τη νομολογία), απάντηση. Τα πρακτικά αυτά θέματα παρουσιάζονται μετά τις ανωτέρω 19 θεματικές ενότητες.

Τέλος, παρατίθεται αναλυτικό ευρετήριο, που αφορά όλη την παραπάνω ύλη.

Η παρούσα έκδοση του έργου κρίθηκε επιβεβλημένη, για δύο λόγους.

Ο πρώτος έχει σχέση με την ανάγκη παρουσίασης της θεματολογίας που αφορά το δίκαιο των αυτοκινήτων, υπό την μορφή διαγραμμάτων, η οποία αποδείχθηκε ότι συμβάλλει κατά τον καλύτερο τρόπο στην κατανόηση των σχετικών θεμάτων. Η παρουσίαση αυτή γίνεται με τρόπο άμεσο και κατανοητό, ώστε ο χρήστης να μπορεί, έχοντας κάνει χρήση της δυνατότητας αυτής, να προχωρήσει στην περισσότερο λεπτομερή ενημέρωσή του μέσω των ερμηνευτικών σχολίων που ακολουθούν, καταλήγοντας στην πρακτική εφαρμογή, μέσω του σχετικού υποδείγματος, που υπάρχει στο τέλος της κάθε ενότητας. Κάθε υπόδειγμα συνοδεύεται από παρατηρήσεις σχετικές με το θέμα του.

Ο δεύτερος λόγος που επέβαλε την συγκεκριμένη έκδοση, αφορά τις πρόσφατες νομοθετικές αλλαγές στο Ν 489/1976 (ΠΔ 237/1986), που αφορούν την ασφάλιση των ζημιών από αυτοκίνητα και την ευθύνη του Επικουρικού Κεφαλαίου. Οι νομοθετικές αυτές αλλαγές έχουν καταγραφεί στα αντίστοιχα διαγράμματα και στα ερμηνευτικά σχόλια, όπου εκτίθεται η παλαιά και η νέα ρύθμιση και, εφόσον υπάρχει, η σχετική πρόσφατη νομολογία.

Έχουμε την πεποίθηση ότι η σύνθεση και το περιεχόμενο του παρόντος, παρέχουν πλήρη ενημέρωση και αρωγή σε κάθε ενδιαφερόμενο, ο οποίος θα βρει λύση σε οποιοδήποτε σχετικό θέμα, το οποίο τον απασχολεί.

Αθήνα, Απρίλιος 2015

Ο εκδότης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

[1] Ευθύνη κατά το Ν ΓΛΝ/1911

Διάγραμμα	1
-----------------	---

Ερμηνευτικά σχόλια

A. Αστική ευθύνη από διακινδύευση - Προϋποθέσεις της ευθύνης και έκτασή της

1. Νομική της φύση	8
2. Έννοια αυτοκινήτου κατά το Ν ΓΛΝ/1911	8
3. Η έννοια του «αυτοκινήτου» σε άλλα νομοθετικά κείμενα	9
4. Αυτοκίνητα μη υπαγόμενα στη ρύθμιση του Ν ΓΛΝ/1911	9
5. Έννοια κατόχου.	10
6. Παραχώρηση της οδήγησης σε τρίτο πρόσωπο	11
7. Αυτογνωμόνως «επιληφθείς της κατοχής» του αυτοκινήτου.	12
8. Πρόσωπα που δεν έχουν την ιδιότητα του κατόχου	12
9. Ζημία από αυτοκίνητο κατά τη λειτουργία του	13
10. Ατυχήματα άσχετα με τη λειτουργία του αυτοκινήτου	13
11. Ποιοι δεν έχουν δικαίωμα αποζημίωσης κατά τον ΓΛΝ/1911	14
12. Η αιτιώδης συνάφεια ως προϋπόθεση ευθύνης κατά το Ν ΓΛΝ/1911.	14
13. Η ευθύνη του οδηγού	15
14. Η ευθύνη του κατόχου	15
15. Η ευθύνη του ιδιοκτήτη και η έκταση αυτής.	15
16. Ένσταση περιορισμού της ευθύνης του ιδιοκτήτη μέχρι την αξία του αυτοκινήτου	16
17. Η δυνατότητα παραχώρησης του αυτοκινήτου εκ μέρους του ιδιοκτήτη προς απαλλαγή από την ευθύνη του	17

B. Προϋποθέσεις απαλλαγής από την ευθύνη των ενεχομένων κατά το Ν ΓΛΝ/1911 προσώπων

1. Η ανωτέρα βία ως λόγος απαλλαγής	17
2. Λόγοι που δεν αποτελούν ανωτέρα βία	17
3. Η υπαιτιότητα του παθόντα	19
4. Το τεκμήριο της υπαιτιότητας του παθόντα	19
5. Το πταίσμα τρίτου προσώπου που δεν ανήκει στην υπηρεσία του αυτοκινήτου ..	20
6. Ποια πρόσωπα δεν θεωρούνται τρίτοι	21
7. Συνυπαιτιότητα τρίτου	21

8. Ελάττωμα του αυτοκινήτου, το οποίο με οποιαδήποτε επιμέλεια δεν μπορούσε να γνωρίζει ο οδηγός	21
9. Η κατάσταση ανάγκης.	22
Γ. Καταλογισμός της ευθύνης επί κοινών ζημιών που προέρχονται από κοινό πταίσμα	
1. Οι προϋποθέσεις καταλογισμού της ζημίας ανάλογα με τη βαρύτητα του πταίσματος	22
2. Συσχετισμός του άρθρου 6 του Ν ΓλΝ/1911 με την ΑΚ 300	22
Δ. Η παραγραφή των αξιώσεων που ερείδονται στο Ν ΓλΝ/1911	
1. Η διετής παραγραφή των αξιώσεων από το Ν ΓλΝ/1911	23
2. Η αφετηρία της παραγραφής	23
Ε. Η εσωτερική σχέση αναγωγής των ενεχομένων προσώπων	
1. Δικαίωμα αναγωγής του μη υπαιτίου	23
2. Η παραγραφή του δικαιώματος της αναγωγής	23
ΣΤ. Κριτήρια για την επιδίκαση της αποζημίωσης	
1. Οι «κατ' ιδίαν περιστάσεις» που λαμβάνονται υπόψη κατά την επιδίκαση της αποζημίωσης	24
2. Ποιες αξιώσεις αφορά η αποζημίωση του άρθρου 9 του Ν ΓλΝ/1911	24
3. Περισσότεροι υπόχρεοι και έκταση της ευθύνης εκάστου αυτών	24
4. Το δικαίωμα αναγωγής του καταβαλόντος συνοφειλέτη	25
Ζ. Σύγκρουση αυτοκινήτων	
1. Η ratio της ρύθμισης	25
2. Έννοια σύγκρουσης	25
3. Ζημιές επιβαινόντων ή βλάβη των πραγμάτων που βρίσκονται εντός των αυτοκινήτων «σε λειτουργία»	26
4. Μη εφαρμογή του άρθρου 10 του Ν ΓλΝ/1911 όταν υπάρχουν ζημιές προσώπων ή πραγμάτων που βρίσκονται έξω από τα συγκρουσθέντα αυτοκίνητα	26
5. Ποιες διατάξεις του Ν ΓλΝ/1911 εφαρμόζονται επί συγκρούσεως αυτοκινήτων	26
Η. Μέτρα προς εξασφάλιση των απαιτήσεων του ζημιωθέντος	
1. Ενεχύρο επί του αυτοκινήτου	27
2. Ανάλογη εφαρμογή διατάξεων και επί του νομίμου ενεχύρου του άρθρου 11 παρ. 1 του Ν ΓλΝ/1911	28
3. Προνομιακή μεταχείριση του έχοντος το δικαίωμα του ενεχύρου	28
4. Πότε δεν εφαρμόζεται το δικαίωμα του ενεχύρου επί του αυτοκινήτου	28
5. Η κράτηση του αυτοκινήτου από την αστυνομική αρχή (σύμφωνα με το άρθρο 11 παρ. 2 του Ν ΓλΝ/1911)	28
6. Άρση της κράτησης του αυτοκινήτου αν η ασφαλιστική εταιρία καταθέσει έγγραφη δήλωση στην αστυνομική αρχή	29
7. Συντηρητική κατάσχεση του αυτοκινήτου	29
8. Τρόπος επιβολής της συντηρητικής κατάσχεσης του αυτοκινήτου	29

Θ. Εξαιρέσεις από το πεδίο εφαρμογής του Ν ΓΛΝ/1911

1. Μη εφαρμογή του Ν ΓΛΝ/1911 σε περίπτωση βλάβης των μεταφερομένων με το ζημιόγONO αυτοκίνητο προσώπων ή πραγμάτων 30
2. Εφαρμογή του Ν ΓΛΝ/1911 όταν ζητείται χρηματική ικανοποίηση λόγω ψυχικής οδύνης. 30
3. Εφαρμογή του Ν ΓΛΝ/1911 για πρόσωπα και πράγματα που μεταφέρονται με λεωφορείο 31
4. Ειδικά ζητήματα σε περίπτωση τραυματισμού ή θανατώσεως επιβάτη ή τρίτου από τη σύγκρουση αυτοκινήτων 31

Υπόδειγμα

- Αγωγή με βάση το Ν ΓΛΝ/1911 (άρθρα 2 και 4) 33
- Παρατηρήσεις 38

[2] Ευθύνη γενικά από αδικοπραξία**Διάγραμμα 41****Ερμηνευτικά σχόλια****A. Οι γενικές προϋποθέσεις της αδικοπρακτικής ευθύνης**

1. Υπαιτιότητα 43
2. Έννοια παράνομης πράξης 43
3. Έννοια ζημίας 43
4. Έννοια αιτιώδους συνάφειας 44
5. Αναιρετικός έλεγχος 44

B. Ανικανότητα προς καταλογισμό

1. Ανίκανοι προς καταλογισμό 44
2. Ανικανότητα λόγω έλλειψης συνείδησης των πραττομένων 44
3. Υπαίτια διατάραξη της συνειδήσεως 45
4. Ανήλικος που δεν συμπλήρωσε το 10ο έτος της ηλικίας του 45
5. Ανήλικος που έχει συμπληρώσει το 10ο όχι όμως και το 14ο έτος της ηλικίας του 45
6. Κωφάλαλοι 45

Γ. Εύλογη αποζημίωση**Υπόδειγμα**

- Αγωγή αποζημίωσης για αποκατάσταση υλικών ζημιών και για μείωση αξίας βλαβέντος αυτοκινήτου 47
- Παρατηρήσεις 51

[3] Ευθύνη για ζημία από οικείο πταίσμα

Διάγραμμα	53
------------------------	----

Ερμηνευτικά σχόλια**A. Προϋποθέσεις εφαρμογής της ΑΚ 300**

1. Έννοια συντρέχοντος πταίσματος του ζημιωθέντος στην επέλευση της ζημίας του	54
2. Απαραίτητη η σωρευτική συνδρομή των προϋποθέσεων	54
3. Διακριτική ευχέρεια του δικαστηρίου στην περίπτωση συντρέχοντος πταίσματος του ζημιωθέντος	54

B. Κριτήρια που λαμβάνει υπόψη του ο δικαστής προς συναγωγή της κρίσης του

1. Κρίσιμα κριτήρια	54
2. Ειδικότερα κριτήρια για την επιδίκαση της αποζημίωσης	55

Γ. Ένσταση συντρέχοντος πταίσματος

1. Προβολή ένστασης	55
2. Το συντρέχον πταίσμα του ζημιωθέντος ανηλίκου	55
3. Το συντρέχον πταίσμα του παθόντος σε σχέση με παραβάσεις του ΚΟΚ	55
4. Συντρέχον πταίσμα παθόντος συνεπιβάτη αυτοκινήτου, ο οποίος επιβιβάστηκε στο ζημιογόνο αυτοκίνητο, ενώ γνώριζε ότι ο οδηγός του βρισκόταν υπό την επίδραση οίνοπνεύματος, ή δεν φορούσε ζώνη ασφαλείας.	56

Υπόδειγμα

Αξίωση χρηματικής ικανοποίησης συζύγου και αδελφού για ψυχική οδύνη λόγω θανάτωσης πεζού	57
Παρατηρήσεις	61

[4] Ευθύνη προστήσαντος

Διάγραμμα	63
------------------------	----

Ερμηνευτικά σχόλια**A. Προϋποθέσεις ευθύνης από πρόσηση**

1. Έννοια πρόσησης	64
2. Σχέση πρόσησης	64
3. Έρεισμα σχέσης πρόσησης	64
4. Υποπρόσηση	65
5. Έννοια του όρου «προστήσας»	65
6. Έννοια του όρου «προστηθείς»	65
7. Μη ύπαρξη σχέσης πρόσησης	65
8. Αδικοπραξία προστηθέντος	66

9. Εξουσία ελέγχου προστηθέντος	66
10. Η αιτιώδης συνάφεια ως προϋπόθεση ευθύνης	66
B. Ευθύνη προστήσαντος	
1. Έκταση ευθύνης προστήσαντος	66
2. Ευθύνη προστήσαντος επί υπέρβασης από τον προστηθέντα της ανατεθείσας σε αυτόν υπηρεσίας	66
3. Ευθύνη προστήσαντος εις ολόκληρον	67
4. Αποκλεισμός ευθύνης του προστήσαντος	67
Γ. Αναγωγή προστήσαντος κατά του προστηθέντος	
1. Προϋποθέσεις	68
Δ. Παραγραφή αξίωσης	
1. Παραγραφή αξίωσης ζημιωθέντος τρίτου	68
2. Παραγραφή αξίωσης εξ αναγωγής	68
Υπόδειγμα	
Αξίωση αποζημίωσης εις βάρος του προστηθέντος, του προστήσαντος και του ασφαλιστή για αποκατάσταση υλικών ζημιών βλαβέντος αυτοκινήτου και για ηθική βλάβη	69
Παρατηρήσεις	73
[5] Ευθύνη εποπτεύοντος	
Διάγραμμα	75
Ερμηνευτικά σχόλια	
A. Περιεχόμενο ευθύνης εποπτεύοντος	
1. Νομοθετική ρύθμιση	76
2. Περιοριστική απαρίθμηση εποπτευομένων	76
3. Έννοια εποπτείας	76
4. Εποπτεία ανηλίκου	76
5. Εποπτεύοντες από τον νόμο	77
6. Εποπτεύοντες από σύμβαση	77
B. Προϋποθέσεις ευθύνης εποπτεύοντος	
1. Αδικοπραξία εποπτευομένου	78
2. Συνδρομή αιτιώδους συνάφειας	78
3. Μαχητό τεκμήριο περί ύπαρξης πταιίσματος του εποπτεύοντος ως προς την άσκηση της εποπτείας	78
4. Συνέπειες ευθύνης του εποπτεύοντος	79
5. Παράλληλη ευθύνη εποπτεύοντος και εποπτευομένου έναντι του τρίτου	79
6. Ζημία του ίδιου του εποπτευομένου από αδικοπραξία τρίτου	79
7. Συντρέχον πταίσμα εποπτεύοντος	79

Γ. Δικονομικά	
1. Στοιχεία αγωγής του τρίτου ζημιωθέντος κατά του εποπτεύοντος	80
2. Ανααιρετικός έλεγχος	80
Δ. Παραγραφή αξίωσης ζημιωθέντος τρίτου κατά του εποπτεύοντος	
1. Πενταετής η συνήθης παραγραφή	80
Υπόδειγμα	
Αξίωση αποζημίωσης για σωματικές βλάβες και χρηματική ικανοποίηση, εις βάρος των εποπτευόντων τον ανήλικο που προξένησε τη ζημία, γονέων του και της ασφαλιστικής εταιρείας	81
Παρατηρήσεις	86
[6] Ευθύνη Δημοσίου για αδιοπραξία των οργάνων του [άρθρα 105-106 ΕισΝΑΚ]	
Διάγραμμα	87
Ερμηνευτικά σχόλια	
A. Προϋποθέσεις αδιοπρακτικής ευθύνης του Δημοσίου	
1. Νομοθετική ρύθμιση	89
2. Κριτήρια για τον χαρακτηρισμό προσώπου ως οργάνου του Δημοσίου	89
3. Παράνομη πράξη ή παράλειψη οργάνου του Δημοσίου κατά την άσκηση δημόσιας εξουσίας	89
4. Διοικητικές ή υλικές, παράνομες πράξεις ή παραλείψεις των οργάνων του Δημοσίου	90
5. Ενέργεια ή παράλειψη του οργάνου κατά την άσκηση της εξουσίας	90
6. Αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της παράνομης και ζημιογόνου πράξης ή παράλειψης και της δημόσιας εξουσίας που έχει ανατεθεί στο όργανο	90
B. Αποκλεισμός αστικής ευθύνης του οργάνου του Δημοσίου έναντι του ζημιωθέντος τρίτου	
1. Μη ευθύνη υπαλλήλου έναντι τρίτων	90
2. Επέκταση του αποκλεισμού από την ευθύνη και σε άλλες κατηγορίες υπαλλήλων	91
3. Μη ευθύνη έναντι του ζημιωθέντος τρίτου των οδηγών μηχανοκινήτων οχημάτων του Δημοσίου (άρθρο 1 Ν 976/1979)	91
4. Ανάλογη εφαρμογή διατάξεων άρθρου 1 Ν 976/1979 και για τα ατυχήματα που προκαλούνται από τα εναέρια μέσα του Πυροσβεστικού Σώματος	92
5. Αυτογνώμων κατάληψη μηχανοκινήτου οχήματος του Δημοσίου	92
Γ. Έκταση ευθύνης του Δημοσίου	
1. Περιεχόμενο ευθύνης	92
2. Δικαίωμα αναγωγής του Δημοσίου κατά του οργάνου του (υπαλλήλου)	92
3. Ειδική ρύθμιση για τους οδηγούς μηχανοκινήτων οχημάτων του Δημοσίου	92

Δ. Δικαιοδοσία

1. Καθορισμός της δικαιοδοσίας 93
2. Δικαιοδοσία πολιτικών δικαστηρίων 93
3. Δικαιοδοσία τακτικών διοικητικών δικαστηρίων 94

Ε. Παραγραφή της αξίωσης κατά του Δημοσίου

1. Ειδική παραγραφή 94

Υπόδειγμα

- Αξίωση κατά του Δημοσίου για υλικές ζημιές και μείωση αξίας βλαβέντος αυτοκινήτου 95**
- Παρατηρήσεις 99

[7] Ευθύνη περισσότερων για ζημία**Διάγραμμα 101****Ερμηνευτικά σχόλια****A. Η νομοθετική ρύθμιση**

1. Περιεχόμενο ευθύνης περισσότερων προσώπων 102
2. Κατηγορίες ευθύνης περισσότερων προσώπων 102
3. Ευθύνη εξαιτίας κοινής πράξης περισσότερων προσώπων 102
4. Παράλληλη ευθύνη περισσότερων προσώπων 103
5. Διαζευκτική αιτιότητα (ΑΚ 926 εδ. 2) 103
6. Μη εφαρμογή της διαζευκτικής αιτιότητας 104
7. Ευθύνη εις ολόκληρον 104
8. Συντρέχον πταίσμα ζημιωθέντος 105
9. Δεδικασμένο 105

B. Αναγωγή μεταξύ περισσότερων ευθυνομένων

1. Θεμελίωση δικαιώματος αναγωγής 106
2. Άσκηση του δικαιώματος αναγωγής 106
3. Επιμερισμός της ευθύνης 106
4. Υποκειμενική ευθύνη όλων των συνοφειλετών 107
5. Υποκειμενική και αντικειμενική ευθύνη συνοφειλετών 107
6. Λειτουργία αναγωγής 107
7. Παραγραφή του δικαιώματος αναγωγής 108

Υπόδειγμα

- Αξίωση αποζημίωσης για υλικές ζημιές αυτοκινήτου, κατά: α) του υπαιτίου οδηγού (άρθρα 914 ΑΚ και 4 Ν ΓΝ/1911), β) του ιδιοκτήτη του ζημιογόνου αυτοκινήτου (άρθρο 4 Ν ΓΝ/1911) και γ) του ασφαλιστή (άρθρο 10 Ν 489/1976) 109**
- Παρατηρήσεις 113

[8] Περιεχόμενο και έκταση αποζημίωσης

Διάγραμμα	115
------------------------	-----

Ερμηνευτικά σχόλια**A. Ζημία**

1. Η ύπαρξη ζημίας ως γενεσιουργός λόγος της υποχρέωσης προς αποζημίωση. . .	117
2. Έννοια της ζημίας	117
3. Ζημία υπό στενή έννοια - Περιουσιακή ζημία.	117
4. Δαπάνες που αποτελούν περιουσιακή ζημία	118
5. Ζημία υπό ευρεία έννοια	118
6. Θετική ζημία - Αποθετική ζημία (διαφυγόν κέρδος).	118

B. Ζημία αυτοκινήτου

1. Θετική ζημία επί βλάβης του αυτοκινήτου	118
2. Θετική ζημία επί ολικής καταστροφής αυτοκινήτου	119
3. Θετική ζημία λόγω εμπορικής και τεχνικής υπαξίας του αυτοκινήτου	119

Γ. Ζημία λόγω βλάβης του σώματος ή της υγείας

1. Περιεχόμενο ζημίας	119
-----------------------------	-----

Δ. Ζημία λόγω θανάτωσης προσώπου

1. Περιεχόμενο ζημίας	120
-----------------------------	-----

E. Διαφυγόν κέρδος

1. Προϋποθέσεις επιδίκασης	120
2. Διαφυγόν κέρδος επί ολικής καταστροφής πράγματος	120
3. Διαφυγόντα κέρδη για στέρηση των εισοδημάτων εξαιτίας της ανικανότητας για παροχή εργασίας.	120
4. Διαφυγόντα κέρδη για επαγγελματική δραστηριότητα, για την άσκηση της οποίας ο νόμος απαιτεί άδεια της διοικητικής αρχής	121
5. Στοιχεία της αγωγής για διαφυγόν κέρδος λόγω βλάβης του σώματος ή της υγείας	121
6. Πότε δεν αποζημιώνεται το διαφυγόν κέρδος	121

ΣΤ. Προσδιορισμός και περιεχόμενο μέλλουσας ζημίας

1. Διάκριση ζημίας σε παρούσα και μέλλουσα	122
2. Αποκατάσταση μέλλουσας ζημίας	122

Z. Δικαιούχος της αποζημίωσης

1. Άμεσα και έμμεσα ζημιωθείς	123
-------------------------------------	-----

H. Υπόχρεος αποζημίωσης

1. Ευθυνόμενα προς αποζημίωση πρόσωπα	123
2. Μεταβίβαση της υποχρέωσης προς αποζημίωση στους καθολικούς διαδόχους του υποχρέου	124

Θ. Χρηματική αποκατάσταση της ζημίας	
1. Έννοια χρήματος	124
2. Καθορισμός της αποζημίωσης με βάση το ημεδαπό νόμισμα	124
I. Χρόνος υπολογισμού της ζημίας	
1. Υπολογισμός με βάση τον χρόνο της συζήτησης στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο .	125
ΙΑ. Τοκοδοσία	
1. Τοκοδοσία από της επιδόσεως της αγωγής	125
2. Αίτημα τόκων επί του ποσού του διαφυγόντος κέρδους	125
3. Μη επιτρεπτό το αίτημα τόκου επί της αξίας καταστραφέντος πράγματος, όταν για το ίδιο διάστημα απαιτείται και διαφυγόν κέρδος από αυτό	126
4. Επιτρεπτό το αίτημα τόκων επί της αξίας του καταστραφέντος πράγματος (θετικής ζημίας) για όσο χρονικό διάστημα δεν ζητούνται διαφυγόντα κέρδη . . .	126
ΙΒ. Συνυπολογισμός ζημίας και οφέλους	
1. Κριτήρια προς συνυπολογισμό ζημίας και οφέλους.	126
2. Συνυπολογισμός ζημίας και υπολειμμάτων του καταστραφέντος αυτοκινήτου . .	127
3. Πότε απορρίπτεται η ένσταση συνυπολογισμού ζημίας και οφέλους επί βλάβης αυτοκινήτου	127
4. Πότε δεν εφαρμόζεται η αρχή του συνυπολογισμού ζημίας και οφέλους	128
5. Ένσταση συνυπολογισμού οφέλους όταν οφείλεται αποζημίωση λόγω σωματικής βλάβης	128
Υπόδειγμα	
Αξίωση αποζημίωσης για θετική ζημία (θανάτωση ζώων) και διαφυγόντα κέρδη (από τα προϊόντα των ζώων) λόγω θανάτωσης τους από αυτοκίνητο	129
Παρατηρήσεις	136
[9] Ζημία πραγμάτων	
Διάγραμμα	139
Ερμηνευτικά σχόλια	
A. Ζημία αυτοκινήτου	
1. Έννοια ζημίας αυτοκινήτου	140
B. Μερική βλάβη αυτοκινήτου	
1. Έννοια μερικής βλάβης.	140
2. Θετική ζημία επί μερικής βλάβης αυτοκινήτου.	140
3. Μείωση αξίας βλαβέντος αυτοκινήτου - Εμπορική υπαξία	140
4. Τεχνική υπαξία	141
5. Πληρωμή ΦΠΑ επί των ζημιών	141
6. Δαπάνη προς διενέργεια εξώδικης πραγματογνωμοσύνης, για το είδος και το ύψος των ζημιών	141

7. Μη συνυπολογισμός ζημίας και οφέλους επί τοποθετήσεως καινούργιων ανταλλακτικών	142
8. Αποζημίωση για μίσθωση άλλου αυτοκινήτου (ταξί)	142
Γ. Ολική καταστροφή αυτοκινήτου	
1. Υπολογισμός ζημίας	142
2. Τεχνική και οικονομική καταστροφή αυτοκινήτου	143
3. Εφαρμογή της αρχής συνυπολογισμού ζημίας και οφέλους επί ολικής καταστροφής αυτοκινήτου	143
4. Αδυναμία χρήσης του καταστραφέντος αυτοκινήτου	144
5. Αίτημα τόκων επί του ποσού του διαφυγόντος κέρδους	144
Δ. Χρηματική ικανοποίηση	
1. Ηθική βλάβη κυρίου ή νομέα βλαβέντος ή καταστραφέντος αυτοκινήτου	145
Ε. Δικονομικά	
1. Ενεργητική νομιμοποίηση προς άσκηση της αγωγής αποζημίωσης για βλάβη ή καταστροφή αυτοκινήτου	145
2. Στοιχεία αγωγής επί ολικής καταστροφής πράγματος	145
3. Στοιχεία αγωγής, με την οποία επιδιώκεται επιδίκαση διαφυγόντος κέρδους	146
4. Στοιχεία αγωγής για την πληρότητα του κονδυλίου της εμπορικής υπαξίας	146
Υποδείγματα	
1. Αξίωση αποζημίωσης για υλικές ζημιές βλαβέντος αυτοκινήτου, μίσθωση ταξί, μείωση αξίας και ηθική βλάβη	147
Παρατηρήσεις	152
2. Αξίωση αποζημίωσης για ολοσχερή καταστροφή οχήματος, απώλεια εισοδημάτων και για χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης	155
Παρατηρήσεις	162
[10] Ευθύνη για θανάτωση προσώπου	
Διάγραμμα	165
Ερμηνευτικά σχόλια	
A. Περιεχόμενο ρύθμισης της ΑΚ 928 και προϋποθέσεις εφαρμογής της	
1. Δικαιολογητικός λόγος της ρύθμισης του άρθρου 928 ΑΚ	167
2. Προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 928 ΑΚ	167
B. Αξίωση καταβολής νοσηλίων και εξόδων κηδείας	
1. Αξίωση για τα νοσήλια του μετέπειτα θανόντος	167
2. Αξίωση για τα έξοδα κηδείας	168
3. Έννοια των εξόδων κηδείας	168
4. Δαπάνες που δεν επιδικάζονται ως έξοδα κηδείας	168

Γ. Αξίωση για στέρηση διατροφής

1. Χαρακτήρας της αξίωσης για στέρηση διατροφής	169
2. Κριτήρια για τον προσδιορισμό της αξίωσης για στέρηση διατροφής.	169
3. Δικαιούχοι της αξίωσης για στέρηση διατροφής	170
4. Αξίωση για στέρηση διατροφής συζύγου	170
5. Αξίωση συζύγου, ευρισκομένου σε διάσταση με τον θανατωθέντα, για στέρηση διατροφής.	171
6. Συντρέχον παισίμα του εμμέσως ζημιουμένου συζύγου, δικαιούχου διατροφής	171
7. Αξίωση τέκνου για στέρηση διατροφής	171
8. Στοιχεία δικογράφου αγωγής τέκνου, για στέρηση διατροφής	172
9. Αξίωση γονέων για στέρηση διατροφής	173
10. Αξίωση αδελφού ή αδελφής για στέρηση διατροφής	173

Δ. Διάρκεια της αποζημίωσης για στέρηση διατροφής

1. Γενικά	173
2. Διάρκεια της αποζημίωσης για στέρηση διατροφής από τον σύζυγο	174
3. Διάρκεια της αποζημίωσης για στέρηση διατροφής από τον γονέα.	174
4. Διάρκεια της αποζημίωσης για στέρηση διατροφής από το τέκνο.	175

Ε. Αξίωση για στέρηση υπηρεσιών

1. Συζύγου και τέκνων	175
2. Αξίωση για στέρηση υπηρεσιών αδελφού	175

ΣΤ. Θέματα ιδιωτικού διεθνούς δικαίου

1. Εφαρμοστέο δίκαιο	176
----------------------------	-----

Ζ. Δεδικασμένο απόφασης αποζημίωσης λόγω θανάτωσης ή βλάβης του σώματος ή της υγείας

1. Έκταση δεδικασμένου	176
------------------------------	-----

Υπόδειγμα

Αξιώσεις λόγω θανάτωσης προσώπου σε ατύχημα: 1) χήρας, για καταβληθέντα νοσήλια, έξοδα κηδείας και τάφου, για στέρηση διατροφής για χρονικό διάστημα διαιτίας και χρηματική ικανοποίηση για ψυχική οδύνη και 2) τέκνων για χρηματική ικανοποίηση για ψυχική οδύνη	177
Παρατηρήσεις	183

[11] Ευθύνη για βλάβη του σώματος ή της υγείας προσώπου**Διάγραμμα** 187**Ερμηνευτικά σχόλια****Α. Έννοια και περιεχόμενο της αποζημίωσης για βλάβη του σώματος ή της υγείας**

1. Δαπάνες που αποκαθίστανται 189

2. Δαπάνες που δεν αποκαθίστανται δυνάμει της ΑΚ 929 189

Β. Αξίωση για δαπάνες «νοσηλίων»

1. Έννοια δαπάνης «νοσηλίων» 190

2. Περιεχόμενο δαπάνης «νοσηλίων» 190

3. Ειδικά η δαπάνη για την πρόσληψη αποκλειστικής νοσοκόμου 190

4. Μη αποκαταστατέα δαπάνη νοσηλίων 191

5. Δαπάνη για νοσήλια και συντρέχον πταίσμα του παθόντος 191

Γ. Σωρευτική απόληψη αποζημίωσης και παροχής του τρίτου

1. Έννοια και σκοπός σωρευτικής απόληξης της αποζημίωσης 191

2. Σωρευτική απόληξη των υπηρεσιών που προσφέρονται από συγγενικά πρόσωπα 191

3. Σωρευτική απόληξη αποζημίωσης και των καταβληθέντων από ασφαλιστικό οργανισμό 192

4. Εξαίρεση από την αρχή της σωρευτικής απόληξης αποζημίωσης και της παροχής του τρίτου 192

Δ. Αξίωση για δαπάνη λήψης ειδικής βελτιωμένης τροφής

1. Λήψη βελτιωμένης τροφής με υπόδειξη του ιατρού 192

Ε. Αξίωση για μελλοντική περιουσιακή ζημία

1. Γενικά 193

2. Αξίωση για μελλοντική θεραπευτική αγωγή 193

3. Αξίωση για μελλοντική αποθετική ζημία 194

4. Στοιχεία δικογράφου επί αξιώσεως για μελλοντική αποθετική ζημία 194

5. Πότε δεν επιδικάζεται μελλοντική ζημία 194

ΣΤ. Αποζημίωση για αναπηρία ή παραμόρφωση εξαιτίας σωματικής βλάβης

1. Έννοια αποζημίωσης για αναπηρία ή παραμόρφωση 195

2. Επιδίκαση στον παθόντα που υπέστη αναπηρία ή παραμόρφωση, ενός εύλογου χρηματικού ποσού - Κριτήρια για την επιδίκασή του 196

3. Επιδίκαση εύλογου χρηματικού ποσού επί αναπηρίας ή παραμόρφωσης, παράλληλα με την επιδίκαση χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης. . . 197

Ζ. Δεδικασμένο απόφασης για αποζημίωση λόγω βλάβης του σώματος ή της υγείας προσώπου 198

Υποδείγματα

1. Αξιώσεις τραυματισθέντος σε ατύχημα: α) για αγορά φαρμάκων και ορθοπεδικών εξαρτημάτων β) για πρόσληψη βοηθητικού προσώπου γ) για λήψη βελτιωμένης τροφής και δ) για ηθική βλάβη 199
Παρατηρήσεις 205
2. Αξιώσεις παθούσας, λόγω σωματικής βλάβης από ατύχημα: α) για χρησιμοποίηση βοηθητικού προσώπου, β) για ηθική βλάβη, γ) για αποζημίωση λόγω μονίμου αναπηρίας 207
Παρατηρήσεις 212

[12] Τρόπος καταβολής της αποζημίωσης επί θανάτωσης προσώπου ή βλάβης του σώματος ή της υγείας**Διάγραμμα 215****Ερμηνευτικά σχόλια**

- A. Τρόπος καταβολής της αποζημίωσης σε περίπτωση θανάτωσης ή βλάβης του σώματος ή της υγείας**
 1. Καταβολή σε χρηματικές δόσεις ή σε κεφάλαιο «εφάπαξ» 217
 2. Προσωρινή επιδίκαση απαίτησης περιοδικών παροχών 217
 3. Τοκοφορία επί περιοδικών κατά μήνα παροχών 217
- B. Κατ' εξαίρεση καταβολή αποζημίωσης σε «κεφάλαιο εφάπαξ»**
 1. Έννοια του όρου «κεφάλαιο εφάπαξ» 218
 2. Στοιχεία της αγωγής όταν ζητείται η επιδίκαση «κεφαλαίου εφάπαξ» 218
 3. Ύπαρξη σπουδαίου λόγου 219
 4. Πλημμέλεια άρθρου 559 αρ. 9 ΚΠολΔ όταν δεν ερευνάται και το αίτημα για μηνιαίες χρηματικές παροχές 219
- Γ. Παροχή ασφαλείας**
 1. Προϋποθέσεις για την παροχή ασφαλείας 219
 2. Κριτήρια για την παροχή ασφαλείας 220
- Δ. Σωρευτική απόληψη παροχών και αποζημίωσης**
 1. Μη αποκλεισμός της αξίωσης αποζημίωσης εξαιτίας της υποχρέωσης τρίτου προς αποζημίωση ή διατροφή του ζημιωθέντος 220
 2. Ποιος θεωρείται «άλλος» κατά την έννοια της παρ. 3 του άρθρου 930 ΑΚ 220
 3. Εξαίρεση από την αρχή της σωρευτικής απόληψης των παροχών 221
- E. Μεταρρύθμιση της τελεσίδικης απόφασης για περιοδικές παροχές λόγω μεταβολής οικονομικών συνθηκών (ΚΠολΔ 334)**
 1. Προϋποθέσεις μεταρρύθμισης 222
 2. Ουσιώδης αυξομείωση του τιμαρίθμου 222
 3. Συνθήκες, των οποίων η ουσιαστική μεταβολή δικαιολογεί την αναθεώρηση... 223
 4. Μεταρρύθμιση της μεταρρυθμιστικής δικαστικής απόφασης 223

5. Αρμοδιότητα δικαστηρίου προς εκδίκαση της μεταρρυθμιστικής αγωγής	223
--	-----

Υποδείγματα

1. Αξιώσεις χήρας θανατωθέντος σε ατύχημα: α) για υπόλοιπο εξόδων κηδείας και για κατασκευή τάφου, β) για στέρση διατροφής, γ) για χρηματική ικανοποίηση λόγω ψυχικής οδύνης - Αίτημα μεταβολής του κονδυλίου για στέρση διατροφής, σε «κεφάλαιο εφάπαξ»	225
Παρατηρήσεις	231
2. Αγωγή μεταρρυθμιστική της απόφασης για στέρση διατροφής συζύγου που θανατώθηκε σε ατύχημα	233
Παρατηρήσεις	237

[13] Μεταβίβαση της αξίωσης του παθόντος στο ΙΚΑ ή σε αλλοδαπό φορέα κοινωνικής ασφάλισης

Διάγραμμα	239
---------------------	-----

Ερμηνευτικά σχόλια

A. Ο κανόνας της σωρευτικής απόληψης της αποζημίωσης (άρθρο 930 παρ. 3 ΑΚ) και η εξαίρεση αυτού όσον αφορά το ΙΚΑ	
1. Αυτοδίκαιη μεταβίβαση της αξίωσης του παθόντος στο ΙΚΑ	240
2. Αναλογική εφαρμογή της ρύθμισης για το ΙΚΑ και σε άλλους ασφαλιστικούς οργανισμούς	240
B. Προϋποθέσεις της αυτοδίκαιης μεταβίβασης στο ΙΚΑ της αξίωσης αποζημίωσης του παθόντα	
1. Ποιοτική και ποσοτική αντιστοιχία παροχών του ΙΚΑ και αξιώσεων αποζημίωσης του παθόντος	240
2. Αφαιρηρία της αυτοδίκαιης μεταβίβασης στο ΙΚΑ της αξίωσης αποζημίωσης	241
Γ. Ασφαλιστικοί οργανισμοί στους οποίους δεν έχει εφαρμογή η ρύθμιση για το ΙΚΑ	
1. Ενδεικτική απαρίθμηση	241
Δ. Ειδικότερα θέματα	
1. Ιατροφαρμακευτική περίθαλψη από το ΙΚΑ, ασφαλισμένων σε άλλο Ταμείο (ΤΕΒΕ, ΤΣΑ)	242
E. Δικαστική επιδίωξη της αξίωσης από το ΙΚΑ	
1. Άσκηση δικαιωμάτων ασφαλισμένου καθ' υποκατάσταση από το ΙΚΑ	242
2. Στοιχεία του δικογράφου της αγωγής ή της κύριας παρέμβασης του ΙΚΑ	242
ΣΤ. Παραγραφή της αξίωσης του ΙΚΑ	
1. Διετής ή πενταετής παραγραφή	243
Z. Μεταβίβαση εκ του νόμου της απαιτήσεως του ασφαλισμένου στον αλλοδαπό φορέα της κοινωνικής ασφάλισης	
1. Μεταβίβαση της αξιώσεως από τον χρόνο του ατυχήματος	243

2. Στοιχεία της αγωγής του αλλοδαπού φορέα κοινωνικής ασφάλισης κατά του υπόχρεου τρίτου	244
Η. Υποκατάσταση του ΙΚΑ μόνο έναντι του υπαιτίου του ατυχήματος και όχι κατά του Επικουρικού Κεφαλαίου	
1. Έλλειψη υποχρέωσης εκ μέρους του Επικουρικού Κεφαλαίου	244
Υποδείγματα	
1. Αξίωση του ΙΚΑ, για καταβληθέντα στον ασφαλισμένο του, παθόντα σε ατύχημα, διαφυγόντα κέρδη από την εργασία του	245
Παρατηρήσεις	250
2. Αξίωση του ΙΚΑ, για καταβληθέντα από αυτό, ποσά διαφυγόντων κερδών στον ασφαλισμένο του, λόγω ανικανότητάς του προς εργασία, εξαιτίας του ατυχήματος	251
Παρατηρήσεις	256
[14] Χρηματική ικανοποίηση για ηθική βλάβη ή ψυχική οδύνη	
Διάγραμμα	259
Ερμηνευτικά σχόλια	
Α. Έννοια ηθικής βλάβης και ψυχικής οδύνης	
1. Δικαιολογητικός λόγος της ρύθμισης του άρθρου 932 ΑΚ	261
2. Προϋποθέσεις επιδίκασης χρηματικής ικανοποίησης	261
3. Διακριτική ευχέρεια του Δικαστηρίου, να επιδικάσει ή όχι χρηματική ικανοποίηση	261
Β. Δικαιούχος της αξίωσης για ηθική βλάβη από αδικοπραξία	
1. Φορέας του προσβληθέντος εννόμου αγαθού	262
2. Μη αποκατάσταση έμμεσης ηθικής βλάβης	262
Γ. Υπόχρεοι προς καταβολή χρηματικής ικανοποίησης	
1. Υπεύθυνος κατά τον νόμο	262
2. Το Δημόσιο ως υπόχρεος καταβολής χρηματικής ικανοποίησης.	263
3. Το Επικουρικό Κεφάλαιο ως υπόχρεος καταβολής χρηματικής ικανοποίησης.	263
Δ. Κριτήρια που λαμβάνονται υπόψη για τον προσδιορισμό του ποσού της χρηματικής ικανοποίησης για ηθική βλάβη	
1. Ενδεικτική απαρίθμηση κριτηρίων	264
2. Το συντρέχον πταίσμα του παθόντος ως κριτήριο για την μη επιδίκαση ή την μείωση του ποσού της χρηματικής ικανοποίησης.	264
Ε. Χρηματική ικανοποίηση για ηθική βλάβη	
1. Στοιχεία του δικογράφου της αγωγής επί απαίτησης χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης.	265
2. Πρόσθετη χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης.	265

3. <i>Επιδίκαση χρηματικής ικανοποίησης για ηθική βλάβη λόγω κληρονομικού δικαιώματος</i>	266
4. <i>Δήλωση παράστασης πολιτικής αγωγής - Διακοπή της παραγραφής</i>	266
5. <i>Επιδίκαση εύλογου χρηματικού ποσού επί αναπηρίας ή παραμόρφωσης, ανεξάρτητα από την επιδίκαση χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης - Αυτοτέλεια των δύο αξιώσεων.</i>	266
ΣΤ. Χρηματική ικανοποίηση για ψυχική οδύνη	
1. <i>Κριτήρια επιδίκασης</i>	267
2. <i>Χρηματική ικανοποίηση νηπίου για ψυχική οδύνη</i>	267
3. <i>Χρηματική ικανοποίηση κυοφορούμενου τέκνου, το οποίο γεννήθηκε ζωντανό, για ψυχική οδύνη</i>	267
4. <i>Χρηματική ικανοποίηση για απώλεια κυοφορούμενου τέκνου.</i>	268
5. <i>Έννοια του όρου «οικογένεια του θύματος» ως δικαιούχου χρηματικής ικανοποίησης για ψυχική οδύνη</i>	268
6. <i>Χρηματική ικανοποίηση για ψυχική οδύνη των τέκνων χωρίς γάμο των γονέων τους</i>	269
7. <i>Χρηματική ικανοποίηση θετού τέκνου</i>	269
8. <i>Χρηματική ικανοποίηση μνηστών</i>	270
9. <i>Πρόσωπα που δεν περιλαμβάνονται στην «οικογένεια του θύματος»</i>	270
10. <i>Λήψη υπόψη του συντρέχοντος πταίσματος του θανατωθέντος</i>	270
Z. Ιδιωτικό διεθνές δίκαιο	
1. <i>Εφαρμοστέο δίκαιο</i>	271
H. Έλεγχος Αρείου Πάγου	
1. <i>Μη υπαγωγή στον αναιρετικό έλεγχο του προσδιορισμού του ποσού της εύλογης χρηματικής ικανοποίησης</i>	272
2. <i>Επιδίκαση χρηματικής ικανοποίησης και αρχή της αναλογικότητας</i>	272
Θ. Παραγραφή της αξίωσης για χρηματική ικανοποίηση	
1. <i>Υπαγωγή στην παραγραφή του άρθρου 937 ΑΚ</i>	272
Υποδείγματα	
1. Αξίωση παθόντος από ατύχημα, για χρηματική ικανοποίηση λόγω της ηθικής βλάβης που υπέστη	273
<i>Παρατηρήσεις</i>	276
2. Αξίωση γονέων και αδελφού θανατωθέντος σε ατύχημα, για χρηματική ικανοποίηση λόγω ψυχικής οδύνης	279
<i>Παρατηρήσεις</i>	282

[15] Παραγραφή της αξίωσης από αδικοπραξία**Διάγραμμα** 285**Ερμηνευτικά σχόλια****A. Η νομοθετική ρύθμιση (ΑΚ 937)**

1. Προϋποθέσεις και έναρξη παραγραφής του άρθρου 937 ΑΚ 287

2. Ειδικότερες ρυθμίσεις για την παραγραφή - Κριτήριο η βάση της αγωγής 287

B. Έναρξη πενταετούς παραγραφής

1. Έναρξη παραγραφής και για τις μερικότερες ζημίες 287

2. Αφετηρία της πενταετούς παραγραφής του άρθρου 937 ΑΚ 288

3. Έννοια του όρου «γνώση της ζημίας» 289

4. Έννοια του όρου «γνώση του υποχρέου προς αποζημίωση» 289

Γ. Υπαγόμενες αξιώσεις

1. Ενδεικτική αναφορά αξιώσεων που υπάγονται στην παραγραφή του άρθρου 937 ΑΚ 290

Δ. Παραγραφή αξίωσης κατά του Δημοσίου από αδικοπραξία των οργάνων του

1. Ειδική ρύθμιση υπερισχύουσα της ΑΚ 937. 290

E. Εικοσαετής παραγραφή αξίωσης από αδικοπραξία

1. Προϋποθέσεις. 291

ΣΤ. Αδικοπραξία που αποτελεί συγχρόνως και κολάσιμη πράξη

1. Προϋποθέσεις. 291

Z. Διακοπή και αναστολή της παραγραφής

1. Λόγοι διακοπής και αναστολής 292

H. Δέσμευση δεδικασμένου

1. Προϋποθέσεις. 292

Υπόδειγμα

Αξίωση για μεταγενέστερη ζημία, η οποία δεν ήταν δυνατόν να προβλεφθεί - Έναρξη νέας παραγραφής 295

Παρατηρήσεις 300

[16] Ευθύνη ασφαλιστή από την υποχρεωτική ασφάλιση αυτοκινήτου**Διάγραμμα** 305**Ερμηνευτικά σχόλια****A. Γενικά η υποχρεωτική ασφάλιση της αστικής ευθύνης από την κυκλοφορία του αυτοκινήτου**

1. Η ανάληψη του ασφαλιστικού κινδύνου από τον ασφαλιστή 336

2. Υποχρεωτική ασφάλιση αυτοκινήτου	336
3. Ευθεία αγωγή του παθόντος κατά του ασφαλιστή	336
4. Παράλληλη προσωπική ευθύνη των υποχρέων σε αποζημίωση προσώπων	336
5. Πραγμάτωση ασφαλιστικής περίπτωσης	336
Β. Εξαιρέσεις από την υποχρεωτική ασφάλιση αυτοκινήτου - Εξαιρούμενα αυτοκίνητα (άρθρο 3 Ν 489/1976)	
1. Αυτοκίνητα κυριότητας του Δημοσίου	337
2. Αυτοκίνητα ξένων κρατών	337
3. Κοινοποίηση από την Επιτροπή Εποπτείας Ιδιωτικής Ασφάλισης, καταλόγου των προσώπων, των οποίων τα αυτοκίνητα εξαιρούνται της υποχρεωτικής ασφαλίσεως.	337
4. Ίδια ευθύνη του Δημοσίου και των λοιπών προσώπων που εξαιρούνται της υποχρεωτικής ασφάλισης έναντι των τρίτων ζημιωθέντων	337
5. Ποσοτικός περιορισμός της ευθύνης του ιδιοκτήτη εξαιρουμένου από την ασφάλιση αυτοκινήτου σύμφωνα με το άρθρο 19 του Ν 489/1976 για το ΕΚ, σε περίπτωση αυτογνωμόνου κατάληψεύς του από τρίτο	338
6. Απεριόριστη ευθύνη του επιληφθέντος της κατοχής αυτογνωμόνως	338
7. Δικαίωμα αναγωγής του Ελληνικού Γραφείου Διεθνούς Ασφάλισης	338
Γ. Έννοια αυτοκινήτων ως προϋπόθεση της συμβάσεως ασφαλίσεως της αστικής ευθύνης από αυτοκινητικά ατυχήματα	
1. Έννοια του αυτοκινήτου - Σύγκριση της έννοιας του αυτοκινήτου στον Ν 489/1976 με άλλα νομοθετήματα	339
2. Οχήματα θεωρούμενα ως «αυτοκίνητα» - Περιπτωσιολογία	339
3. Ρυμουλκούμενο όχημα - Προϋποθέσεις ευθύνης εις ολόκληρον (συνευθύνης) ασφαλιστών ρυμουλκού και ρυμουλκουμένου	340
4. Προϊσχύσασα ρύθμιση σχετικά με ατύχημα που προκαλείται από ρυμουλκό μετά ρυμουλκουμένου	340
5. Έννοια κυκλοφορίας σε οδό	341
6. Κυκλοφορία επί γηπέδου προσιτού στο κοινό - Περιπτωσιολογία	341
7. Προσδιορισμός της έννοιας «κυκλοφορία του αυτοκινήτου»	341
8. Ατύχημα «κατά τη λειτουργία» του αυτοκινήτου	342
9. Ταύτιση του όρου «κυκλοφορία» με την παραχώρηση της αδείας κυκλοφορίας	343
10. Παραχώρηση αδείας κυκλοφορίας και έναρξη υποχρέωσης ασφάλισης	343
Δ. Ο ασφαλισμένος	
1. Κάλυψη αστικής ευθύνης κυρίου, κατόχου και κάθε οδηγού ή προστηθέντος στην οδήγηση	343
2. Έννοια ασφαλισμένου και κυρίου του αυτοκινήτου	344
3. Έννοια κατόχου	344

4. Μη ασφαλιστική κάλυψη του λαβόντος την κατοχή του αυτοκινήτου με κλοπή ή βία	344
5. Μη ασφαλιστική κάλυψη του λαβόντος την κατοχή του αυτοκινήτου χωρίς τη συγκατάθεση του ιδιοκτήτη κατά την Ευρ. Σύμβαση του Στρασβούργου.	344
6. Αποκλεισμός ασφαλιστικής κάλυψης μόνο του οδηγού που προκάλεσε από πρόθεση τη ζημιά	345
7. Έκταση της ευθύνης του ασφαλιστή στην περίπτωση πρόκλησης ατυχήματος από κλεμμένο ή αφαιρεθέν με βία αυτοκίνητο	345
8. Έννοια οδηγού	346
9. Προσθηθείς στην οδήγηση ή υπεύθυνος του ασφαλισμένου αυτοκινήτου.	346
10. Επιβάτης του αυτοκινήτου	346
Ε. Η ασφαλιστική σύμβαση	
1. Κατάρτιση ασφαλιστικής σύμβασης	346
2. Έναρξη ασφαλιστικής κάλυψης στο παλαιότερο δίκαιο, που ίσχυε πριν το Ν 4261/2014.	347
3. Νέο δίκαιο βάσει του Ν 4261/2014.	347
4. Χαρακτήρας της διάταξης του άρθρου 5 παρ. 2Α του Ν 489/1976	348
5. Απόδειξη ασφαλιστικής κάλυψης μετά τον Ν 4261/2014.	348
6. Διάρκεια - Ανανέωση ασφαλιστικής σύμβασης με βάση το παλαιότερο δίκαιο που ίσχυε πριν τον Ν 4261/2014	349
7. Ανανέωση ασφαλιστικής σύμβασης κατά το νέο δίκαιο βάσει του Ν 4261/2014.	349
8. Αντιταξιμότητα της λήξης της συμφωνημένης διάρκειας της ασφαλιστικής σύμβασης έναντι του τρίτου ζημιωθέντος με βάση το παλαιότερο δίκαιο που ίσχυε πριν τον Ν 4261/2014	350
9. Αντιταξιμότητα της λήξης της συμφωνημένης διάρκειας της ασφαλιστικής σύμβασης με βάση το νέο δίκαιο δυνάμει του Ν 4261/2014	350
10. Εντοπισμός ανασφάλιστων οχημάτων και η επιδίωξη συμμόρφωσης των ιδιοκτητών αυτών μετά τον Ν 4261/2014.	351
11. Νόμισμα πληρωμής του ασφαλιστρού	351
12. Καταβολή ασφαλιστρού σε χρήμα ή με άλλους υποκατάστατους τρόπους	351
13. Διάρκεια της ασφαλιστικής σύμβασης	351
14. Λύση της ασφαλιστικής σύμβασης αιτία θανάτου	351
15. Λύση της ασφαλιστικής σύμβασης λόγω μεταβίβασης της κυριότητας ή κατοχής του αυτοκινήτου	352
16. Συμβατική λύση της σύμβασης ασφάλισης σύμφωνα με το νέο άρθρο 11α Ν 489/1976, όπως διαμορφώθηκε μετά τον Ν 4261/2014	352
17. Καταγγελία της σύμβασης ασφάλισης γενικά	353
18. Η καταγγελία της σύμβασης ασφάλισης από τον λήπτη ή τον ασφαλισμένο	353
19. Η καταγγελία της σύμβασης ασφάλισης από τον ασφαλιστή	354

20. Αποτελέσματα της καταγγελίας της σύμβασης ασφάλισης από τον ασφαλιστή .	354
21. Η αναστολή της ασφαλιστικής σύμβασης	355
ΣΤ. Οι εξαιρέσεις από την ασφαλιστική κάλυψη	
1. Εξαίρεση από την ασφαλιστική κάλυψη των προσώπων που επιλήφθηκαν του αυτοκινήτου με κλοπή ή βία	355
2. Αποκλεισμός ασφαλιστικής κάλυψης μόνο του κλέπτη - οδηγού	355
3. Εξαίρεση από την ασφαλιστική κάλυψη των προσώπων που προκάλεσαν το ατύχημα εκ προθέσεως	356
4. Εξαίρεση από την ασφαλιστική κάλυψη έναντι προσώπων που συγκατατέθηκαν να μεταφερθούν με αυτοκίνητο, αν και γνώριζαν ότι αφαιρέθηκε από τον νόμιμο κάτοχό του με αθέμιτα μέσα ή χρησιμοποιείται προς εκτέλεση εγκληματικής πράξης	356
5. Εξαίρεση από την ασφαλιστική κάλυψη των μεταφερομένων με το ζημιόγONO αυτοκίνητο πραγμάτων	356
6. Ποιοι δεν θεωρούνται τρίτοι και δεν καλύπτονται ασφαλιστικά	357
Ζ. Περιεχόμενο και έκταση της ευθύνης του ασφαλιστή	
1. Η ευθύνη προς αποζημίωση του ζημιωθέντος τρίτου - Η αξίωση του τρίτου ζημιωθέντος - Γέννηση και θεμελίωσή της	357
2. Ποιοτική έκταση της ευθύνης του ασφαλιστή έναντι του «τρίτου»	358
3. Ειδική ασφαλιστική κάλυψη	358
4. Όριο της ευθύνης του ασφαλιστή	359
5. Ασφαλιστικό ποσό - Περιπτώσιολογία	359
6. Ευθύνη ασφαλιστή επί περισσότερων ζημιωθέντων - Σύμμετρος περιορισμός των αξιώσεων	360
7. Έννοια σύμμετρης ικανοποίησης περισσότερων ζημιωθέντων	360
8. Ένσταση ασφαλιστή για σύμμετρο περιορισμό των απαιτήσεων.	360
9. Περιπτώσεις εφαρμογής του κανόνα της σύμμετρης ικανοποίησης των απαιτήσεων	361
10. Μη επιτρεπτό προβολής εκ μέρους του ασφαλιστή ενστάσεων από την ασφαλιστική σύμβαση έναντι του τρίτου ζημιωθέντος - Μερικώς αυτονομημένη θέση του τρίτου έναντι του ασφαλιστή με βάση το παλαιότερο δίκαιο που ίσχυε πριν τον Ν 4261/2014.	361
11. Η ρύθμιση μετά τον Ν 4261/2014	362
12. Σκοπός καθιέρωσης του κανόνα του απροβλήτου των ενστάσεων που απορρέουν από την ασφαλιστική σύμβαση κατά του τρίτου	362
13. Κοινό σημείο ως προς τις προβαλλόμενες ενστάσεις έναντι του τρίτου ζημιωθέντος μεταξύ του παλαιότερου δικαίου και του δικαίου μετά τον Ν 4261/2014	362
14. Πλαίσιο επικοινωνίας μεταξύ ασφαλιστή και λήπτη της ασφάλισης ή ασφαλισμένου ή και δικαιούχου ασφαλίματος μετά τον Ν 4261/2014.	362

Η. Ο αποκλεισμός της ευθύνης του ασφαλιστή έναντι του ασφαλισμένου ή του λήπτη της ασφάλισης	
1. Γενικές παρατηρήσεις	363
2. Εξαίρεση από την ασφάλιση των ζημιών που προκαλούνται από οδηγό, ο οποίος στερείται της αδείας οδήγησης που προβλέπεται από τον νόμο για την κατηγορία του οχήματος που οδηγεί - Έλλειψη της απαιτούμενης από τον νόμο άδειας	363
3. Περιπτώσιολογία - Νομολογιακές ρυθμίσεις	363
4. Προϋπόθεση η ύπαρξη υπαιτιότητας και η αιτιώδης συνάφεια	364
5. Αναγωγή ασφαλιστή κατά ασφαλισμένου όταν ο τελευταίος στερείται αδείας ικανότητας οδήγησης	365
6. Εξαίρεση από την ασφάλιση των ζημιών που προκαλούνται από οδηγό ο οποίος κατά τον χρόνο του ατυχήματος τελούσε υπό την επίδραση οινόπνευματος ή τοξικών ουσιών, κατά παράβαση του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας	365
7. Μη απαλλαγή ασφαλιστή έναντι ζημιωθέντων επιβατών	366
8. Αναγωγή ασφαλιστή κατά ασφαλισμένου ο οποίος ευρίσκεται υπό την επίδραση οινόπνευματος ή τοξικών ουσιών.	366
9. Σχέση Ν 489/1976 και Ν 2251/1994 ως προς τις περιπτώσεις αποκλεισμού της ευθύνης του ασφαλιστή	366
10. Αναγωγή ασφαλιστή κατά του κυρίου και μη οδηγού εφόσον γνώριζαν ότι ο οδηγός βρισκόταν υπό την επίδραση οινόπνευματος ή τοξικών ουσιών.	367
11. Εξαίρεση από την ασφάλιση των ζημιών που προκαλούνται από αυτοκίνητο όχημα, του οποίου γίνεται διαφορετική χρήση από αυτή που καθορίζεται στο ασφαλιστήριο συμβόλαιο και στην άδεια κυκλοφορίας	367
12. Διαφορετική χρήση - Περιπτώσιολογία	368
Θ. Αναγωγή του ασφαλιστή κατά του ασφαλισμένου	
1. Θεμελίωση του δικαιώματος αναγωγής	368
2. Πρόσωπα νομιμοποιούμενα παθητικά	369
3. Περιεχόμενο δικαιώματος αναγωγής.	369
4. Συμβιβασμός ασφαλιστή - τρίτου ζημιωθέντος και περιεχόμενο του δικαιώματος αναγωγής	369
5. Τρόπος άσκησης του δικαιώματος αναγωγής.	369
6. Στοιχεία αγωγής εξ αναγωγής	370
7. Παραγραφή δικαιώματος αναγωγής του ασφαλιστή	370
Ι. Παραγραφή της αξίωσης του τρίτου ζημιωθέντος κατά του ασφαλιστή	
1. Η ισχύουσα πενταετής παραγραφή της αξίωσης του τρίτου	370
2. Έναρξη της παραγραφής.	371
3. Διακοπή και αναστολή της παραγραφής.	371
4. Έναρξη νέας παραγραφής αξίωσης που αφορά απρόβλεπτη από την αρχή ζημία.	372

5. Διαχρονικό δίκαιο	373
ΙΑ. Οι υποχρεώσεις και τα βάρη που προκύπτουν από την ασφαλιστική σύμβαση - Τα ασφαλιστικά βάρη του ασφαλισμένου	373
1. Έννοια ασφαλιστικών βαρών	
2. Διακρίσεις ασφαλιστικών βαρών	374
3. Καθήκον διαφωτίσεως	374
4. Συνέπειες παράβασης του ασφαλιστικού βάρους από τον ασφαλισμένο	374
5. Δυνητική ευχέρεια δικαστηρίου προς επιδίκαση αποζημίωσης και νομικός χαρακτήρας της (άρθρο 9 παρ. 3 Ν 489/1976)	375
6. Ανίσχυρες έναντι του ασφαλιστή οι δηλώσεις οφειλής, ομολογίας ή επαύξησης της ευθύνης ή συμβιβασμού του ασφαλισμένου προς τον ζημιωθέντα	375
7. Υποχρέωση ασφαλισμένου να αναγγείλει την επέλευση της ασφαλιστικής περίπτωσης	375
ΙΒ. Η υποχρέωση του ασφαλιστή από την ασφαλιστική σύμβαση	
1. Επέλευση της ασφαλιστικής περίπτωσης.	376
2. Παρεμπόδιση αγωγή ασφαλισμένου κατά του ασφαλιστή.	376
3. Η υποχρέωση του ασφαλιστή προς διακανονισμό της ζημίας μετά τον Ν 4261/2014.	376
ΙΓ. Δικονομικά θέματα	
1. Βεβαίωση περί προηγουμένης κοινοποίησης αντιγράφου της αγωγής στην αρμόδια ΔΟΥ του ενάγοντος	377
2. Εικοσαετής παραγραφή	377
3. Αναστολή της παραγραφής λόγω δόλιας συμπεριφοράς του υποχρέου	378
4. Παραδεκτή η έφεση κατά των οριστικών διατάξεων εν μέρει οριστικής απόφασης στην περίπτωση που υπάρχει απλή ομοδικία ή αντικειμενική σώρευση αγωγών	378
5. Κατάρτιση της σύμβασης ασφάλισης και με απλή συναίνεση των συμβαλλομένων	378
6. Δέσμευση του ασφαλισμένου και χωρίς την υπογραφή του ασφαλιστηρίου από αυτόν	379
7. Η διετής παραγραφή του προϊσχύσαντος δικαίου	379
8. Παραδεκτό αυτοτελών ισχυρισμών στις υποθέσεις που δικάζονται κατά την ειδική διαδικασία των διαφορών από αυτοκίνητα	379
9. Δεδικασμένο	379
10. Δυνατότητα διορισμού πραγματογνωμόνων κατά την ΚΠολΔ 368 και από το Εφετείο, αν πρόκειται για ζητήματα που απαιτούν, για να γίνουν αντιληπτά, ειδικές γνώσεις επιστήμης ή τέχνης	380
11. Διαδικασία διαφορών από αυτοκίνητα - Λόγος αναίρεσης άρθρου 559 αρ. 11 ΚΠολΔ για μη λήψη υπόψη αποδεικτικών μέσων, που οι διάδικοι επικαλέστηκαν και προσκόμισαν	380

12. Προσεπίκληση δικονομικού εγγυητή (ασφαλιστή) από τον υπόχρεο	381
--	-----

Υποδείγματα

1. Ατύχημα σε πάρκινγκ του ακαλύπτου χώρου πολυκατοικίας - Έννοιες «κυκλοφορίας», «δημοσίας οδού» και «γηπέδου προστιού σε κάποιο αριθμό προσώπων» (άρθρο 2 παρ. 1 Ν 489/1976)	383
Παρατηρήσεις	388
2. Παρεμπίπτουσα αγωγή - Αναγωγή ασφαλιστή ρυμουλκού κατά του ασφαλιστή του ρυμουλκουμένου για την κατανομή της ζημίας μεταξύ τους (άρθρο 6 παρ. 2 Ν 489/1976)	389
Παρατηρήσεις	393
3. Αναγωγή ασφαλιστή λόγω μέθης (άρθρο 6β' Ν 489/1976)	395
Παρατηρήσεις	400

[17] Ευθύνη Επικουρικού Κεφαλαίου

Διάγραμμα	401
---------------------	-----

Ερμηνευτικά σχόλια

A. Σύσταση και σκοπός του Επικουρικού Κεφαλαίου

1. Επιβοηθητική η ευθύνη του	409
2. Νομική φύση	409
3. Θεώρηση του ΕΚ ως «ασφαλιστή» (άρθρο 1 παρ. δ' του Ν 489/1976)	409

B. Περιπτώσεις ευθύνης του ΕΚ

1. Περιορισμοί στην ευθύνη του ΕΚ	410
2. Απαράδεκτο αγωγής κατά του ΕΚ λόγω μη τήρησης προδικασίας	410
3. Άγνωστος υπαίτιος (άρθρο 19 παρ. 1 περ. α' Ν 489/1976) - Προϋπόθεση γέννησης ευθύνης	411
4. Αδυναμία εξακρίβωσης της ταυτότητας του υπέχοντος ευθύνη	411
5. Διαζευκτική αιτιότητα και ευθύνη ΕΚ	411
6. Αυτοκίνητο με πινακίδες κυκλοφορίας ξένου κράτους	412
7. Αιτιώδης συνάφεια	412
8. Ευθύνη για σωματικές βλάβες	412
9. Ευθύνη και για υλικές ζημίες	412
10. Συγκλίνουσα υπαιτιότητα ή αιτιότητα δύο αυτοκινήτων	412
11. Ανασφάλιστο όχημα (άρθρο 19 παρ. 1 περ. β' Ν 489/1976) - Έννοια ανασφάλιστου οχήματος	413
12. Πράσινη κάρτα - Περιπτώσεις ευθύνης του ΕΚ	414
13. Στοιχεία ορισμένου αγωγής αποζημίωσης για ζημία από αλλοδαπό ζημιολόγο ανασφάλιστο αυτοκίνητο	415

14. Εξαίρεση από την υποχρεωτική ασφάλιση (άρθρο 3 παρ. 1 Ν 489/1976) των αυτοκινήτων του Δημοσίου, υπό τον όρο της αμοιβαιότητας των αυτοκινήτων ιδιοκτησίας ξένων κρατών, όπως και αυτών που ανήκουν σε διακυβερνητικούς οργανισμούς.	415
15. Έναρξη υποχρέωσης ασφάλισης και άδεια κυκλοφορίας	415
16. Γνώση για το ανασφάλιστο	416
17. Ανταπόδειξη	416
18. Δεδικασμένο	416
19. Ευθύνη ΕΚ έναντι του τρίτου ζημιωθέντος	416
20. Αμφιβολία ενάγοντος παθόντος για το αν το ζημιογόνο αυτοκίνητο ήταν ασφαλισμένο ή ανασφάλιστο	417
21. Προσεπίκληση ΕΚ από τον υπόχρεο σε περίπτωση ανασφάλιστου ζημιογόνου αυτοκινήτου	418
22. Προσεπίκληση του ασφαλιστή από το ΕΚ	418
23. Άσκηση επικουρικής έφεσης από το ΕΚ	418
24. Μη άσκηση επικουρικής έφεσης από το ΕΚ	418
25. Δεδικασμένο απόφασης που έκρινε λόγους εφέσεων μόνο για την κύρια αγωγή	419
26. Συγκλίνουσα υπαιτιότητα των οδηγών δύο οχημάτων ανασφάλιστου και ασφαλισμένου	419
27. Πτώχευση ασφαλιστή - Άκαρπη η εις βάρος του εκτέλεση και ανάκληση της άδειας λειτουργίας του (άρθρο 19 παρ. 1 περ. γ' του Ν 489/1976)	419
28. Μη ύπαρξη οποιασδήποτε έννομης σχέσης μεταξύ του ΕΚ και του ζημιώσαντος	421
29. Ανάκληση της αδείας λειτουργίας ασφαλιστή μόνο για παράβαση νόμου και όχι για άλλη αιτία	422
30. Προϋπόθεση αποζημίωσης η ιδιότητα του ζημιωθέντος ως τρίτου	422
31. Δικαίωμα υποκατάστασης του ΕΚ	422
32. Απαράδεκτη μεταβολή της βάσης της αγωγής	422
33. Συνέχιση δίκης από το ΕΚ επί πτώχευσης του ασφαλιστή	422
34. Οχήματα ειδικού τύπου - Οχήματα με ειδική πινακίδα (άρθρο 19 παρ. 1 περ. δ' Ν 489/1976)	423
Γ. Περιεχόμενο και έκταση της ευθύνης του ΕΚ	
1. Ευθεία αξίωση του ζημιωθέντος κατά του ΕΚ (άρθρο 19 παρ. 3 Ν 489/1976) ...	423
2. Ευθύνη ΕΚ και συντηρητική κατάσχεση του ζημιογόνου αυτοκινήτου	423
3. Έκταση ευθύνης του ΕΚ	423
4. Περιεχόμενο αποζημίωσης	424
5. Απαλλαγή ΕΚ	424
6. Οικειοθελείς παροχές τρίτου	426
7. Παροχές αφαιρούμενες από την αποζημίωση	426

8. Παροχές από το Δημόσιο σε δημόσιο υπάλληλο	426
9. Αλλοδαπός φορέας κοινωνικής ασφάλισης	426
10. Εφαρμογή του άρθρου 19 παρ. 5 του Ν 489/1976 και άρθρο 300 ΑΚ	427
11. Τόκοι απαιτήσεως κατά του ΕΚ	427
12. Ποσοτικός περιορισμός της ευθύνης του ΕΚ.	427
13. Προβολή στη δευτεροβάθμια δίκη της ένστασης του ΕΚ περί ποσοτικού περιορισμού της ευθύνης του	429
14. Συμβιβασμός μεταξύ παθόντος και υποχρέου	429
15. Απαράδεκτη η έφεση κατά των ομοδίκων του εκκαλούντος	430
Δ. Υποκατάσταση του ΕΚ	
1. Έννοια και λειτουργία της υποκατάστασης του ΕΚ	430
2. Προσωπική κράτηση	430
3. Περιπτώσεις υποκατάστασης του ΕΚ (άρθρο 19 παρ. 4 Ν 489/1976)	430
4. Περιεχόμενο αξίωσης αποζημίωσης καθ' υποκατάσταση από το ΕΚ.	431
5. Τρόπος άσκησης τη αξίωσης βάσει υποκαταστάσεως από το ΕΚ.	431
6. Αξίωση υποκαταστάσεως του ΕΚ και σωρευτική αναδοχή χρέους	432
7. Ορισμένο αγωγής βάσει υποκαταστάσεως του ΕΚ	432
8. Αποκλεισμός αναγωγής από τον υπόχρεο κατά του ΕΚ	432
9. Χρόνος παραγραφής της αξίωσης βάσει υποκαταστάσεως του ΕΚ	432
10. Η απαλλαγή του ΕΚ σύμφωνα με το άρθρο 19 παρ. 5 Ν 489/1976 αποκλείει την υποκατάσταση του ΙΚΑ στην απαίτηση του παθόντος ασφαλισμένου του .	433
11. Υποκατάσταση ΕΚ σύμφωνα με το άρθρο 19 παρ. 4 Ν 489/1976 κατόπιν εξώδικης συμφωνίας ή συμβιβασμού με τον τρίτο ζημιωθέντα.	433
Ε. Παραγραφή της αξιώσεως κατά του ΕΚ	
1. Ρύθμιση της παραγραφής.	433
2. Διακοπή παραγραφής της αξίωσης κατά του ΕΚ.	434
3. Αναστολή παραγραφής της αξίωσης κατά του ΕΚ	434
4. Επιμήκυνση παραγραφής.	435
Υποδείγματα	
1. Αγωγή κατά ΕΚ λόγω αγνώστου υπαιτίου (άρθρο 19 παρ. 1 περ. α' Ν 489/1976)	437
Παρατηρήσεις	447
2. Αγωγή κατά του Επικουρικού Κεφαλαίου λόγω ανασφαλιστού οχήματος (άρθρο 19 παρ. 1 περ. β' Ν 489/1976)	449
Παρατηρήσεις	454
3. Αγωγή κατά ΕΚ λόγω αποδηλωμένου ζημιογόνου αλλοδαπού αυτοκινήτου (άρθρο 19 παρ. 1 περ. β' Ν 489/1976)	455
Παρατηρήσεις	460

4. Αγωγή κατά ΕΚ λόγω ανάκλησης της αδείας λειτουργίας ασφαλιστή (άρθρο 19 παρ. 1 περ. γ' Ν 489/1976)	461
Παρατηρήσεις	467
5. Αγωγή ΕΚ λόγω υποκαταστάσεως (άρθρο 19 παρ. 4 Ν 489/1976)	469
Παρατηρήσεις	473
6. Παρεμπίπτουσα αγωγή - Ανακοίνωση δίκης με προσεπίκληση σε αναγκαστική παρέμβαση από το ΕΚ (άρθρο 19 παρ. 4 Ν 489/1976 σε συνδυασμό με το άρθρο 69 παρ. 1 εδ. ε' ΚΠολΔ)	475
Παρατηρήσεις	478

[18] Ευθύνη Γραφείου Διεθνούς Ασφάλισης

Διάγραμμα	479
------------------------	-----

Ερμηνευτικά σχόλια

A. Πρόκληση ατυχήματος από ζημιογόνο αυτοκίνητο με στοιχεία αλλοδαπότητας	
1. Αντικείμενο της διεθνούς ασφάλισης	498
2. Μη ύπαρξη έννομης σχέση μεταξύ του ελληνικού ΓΔΑ και των ευθυνομένων προσώπων ως προς το ζημιογόνο αλλοδαπό αυτοκίνητο	498
3. Βασική έννοια της διεθνούς ασφάλισης ο τόπος συνήθους σταθμεύσεως του οχήματος (άρθρ. 1 περ. ε' Ν 489/1976)	498
4. Η Ενοποιημένη Συμφωνία μεταξύ των Γραφείων Διεθνούς Ασφάλισης	499
B. Ατύχημα που προκαλείται από αλλοδαπό αυτοκίνητο στην Ελλάδα	
1. Παράλληλη ευθύνη του ελληνικού Γραφείου Διεθνούς Ασφάλισης	500
2. Προϋποθέσεις ευθύνης του ΓΔΑ	500
3. Αποδηλωμένο ζημιογόνο αλλοδαπό αυτοκίνητο - Ευθύνη ΕΚ	501
4. Αλλοδαπό ζημιογόνο αυτοκίνητο με πλαστές πινακίδες - Ευθύνη ΕΚ εφόσον είναι διαγραμμένο	501
5. Αδυναμία εντοπισμού του τόπου συνήθους σταθμεύσεως του ζημιογόνου αλλοδαπού αυτοκινήτου - Ευθύνη ΕΚ	502
6. Ευθεία αξίωση κατά του ΓΔΑ - Στοιχεία ορισμένου της αγωγής	502
7. Έκταση ευθύνης του ΓΔΑ	503
8. Παραγραφή αξίωσης κατά του ΓΔΑ	504
9. Σωρευτική αναδοχή χρέους μεταξύ αλλοδαπού ασφαλιστή και τρίτου ζημιωθέντος	504
10. Δικαίωμα αναγωγής του ελληνικού ΓΔΑ	504
11. Η Ενοποιημένη Συμφωνία δεν αποτελεί κανόνα δικαίου, αλλά σύμβαση	505
12. Το ελληνικό ΓΔΑ ως αντίκλητος	505
13. Το ελληνικό ΓΔΑ και διορισμός δικαστικού πληρεξουσίου αλλοδαπού ασφαλιστή	505

14. Υποχρέωση παροχής πληροφοριών προς το ελληνικό ΓΔΑ από κάθε αρχή ή ασφαλιστική επιχείρηση που επιλήφθηκε του ατυχήματος	505
15. Δυνατότητα αγωγής και κατά του αλλοδαπού ασφαλιστή	505
16. Διεθνής δικαιοδοσία των ελληνικών δικαστηρίων για την απευθείας αγωγή του παθόντος κατά του αλλοδαπού ασφαλιστή.	506
17. Έκταση ευθύνης του αλλοδαπού ασφαλιστή	506
18. Έλλειψη παθητικής νομιμοποίησης του νομίμου στην Ελλάδα αντιπροσώπου αλλοδαπής ασφαλιστικής εταιρίας	506
Γ. Ατύχημα που προκαλείται στην αλλοδαπή από αυτοκίνητο με τόπο συνήθους σταθμεύσεως την Ελλάδα	
1. Πιστοποιητικό διεθνούς ασφάλισης	507
2. Υπόχρεα πρόσωπα	507
3. Δικαίωμα αναγωγής ασφαλιστή κατά του ΓΔΑ για το υπερβάλλον.	507
4. Ευθύνη του ελληνικού ΓΔΑ	507
5. Έκταση της ευθύνης του ΓΔΑ	508
6. Δικαίωμα αναγωγής του ΓΔΑ κατά ΕΚ σε περίπτωση ανασφαλίστου ζημιογόνου αυτοκινήτου	508
7. Περιεχόμενο αποζημίωσης του ΓΔΑ	508
Δ. Το ΓΔΑ ως οργανισμός αποζημίωσης κατά τα άρθρα 27α΄ και 27β΄ του Ν 489/1976	
1. Σκοπός της ρύθμισης	508
2. Όργανα εξώδικου διακανονισμού ζημιών	508
3. Προϋποθέσεις εφαρμογής του μηχανισμού του εξώδικου διακανονισμού ζημιών	509
Υποδείγματα	
1. Γραφείο Διεθνούς Ασφάλισης (άρθρο 27 παρ. 1 εδ. α΄ Ν 489/1976) - Ατύχημα που προκλήθηκε από ζημιογόνο αυτοκίνητο με αλλοδαπές πινακίδες κυκλοφορίας.	511
Παρατηρήσεις	517
2. Ευθύνη ΓΔΑ (άρθρο 27 παρ. 1 εδ. β΄ Ν 489/1976).	519
Παρατηρήσεις	524
[19] Διαδικασία διαφορών για ζημίες από αυτοκίνητο και από τη σύμβαση ασφάλισής του [άρθρο 681Α ΚΠολΔ]	
Διάγραμμα	525
Ερμηνευτικά σχόλια	
Α. Υπαγόμενες διαφορές	
1. Απαρίθμηση υπαγομένων διαφορών	530

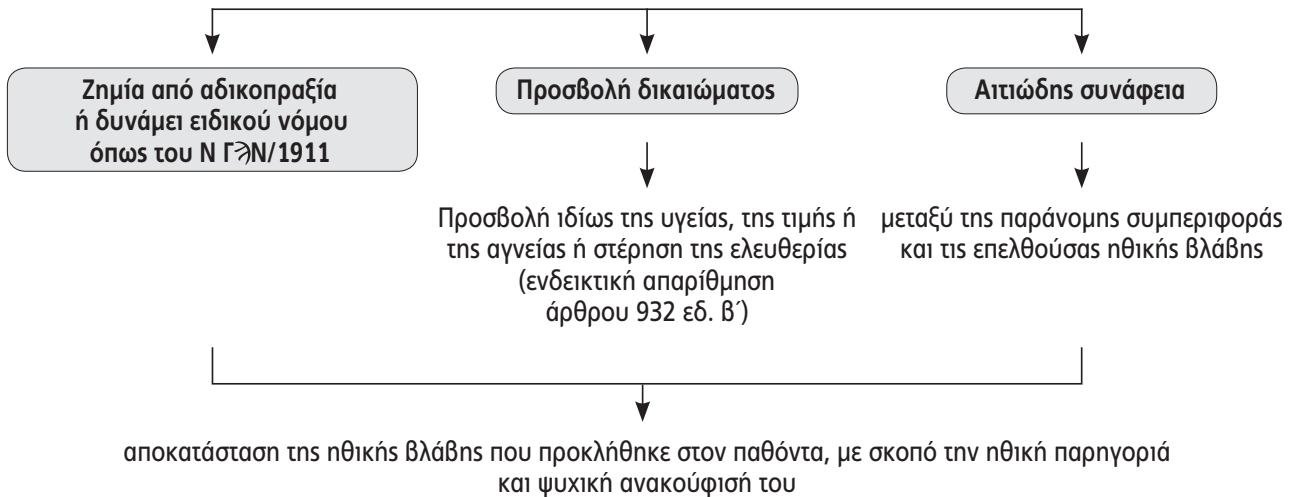
B. Προϋποθέσεις εφαρμογής της διάταξης του άρθρου 681 Α ΚΠολΔ	
1. Ζημιά από αυτοκίνητο και από τη σύμβαση ασφαλίσεώς του	530
2. Ζημιά με αίτιο το αυτοκίνητο	531
3. Έννοια αυτοκινήτου για την υπαγωγή της διαφοράς στη διαδικασία του άρθρου 681 Α ΚΠολΔ - Περιπτώσιολογία υπαγομένων διαφορών	531
4. Οχήματα που δεν εμπίπτουν στην έννοια του αυτοκινήτου - Περιπτώσιολογία διαφορών που δεν υπάγονται στη διαδικασία του άρθρου 681Α ΚΠολΔ	531
B. Αρμοδιότητα καθ' ύλην	
1. Αρμοδιότητα Ειρηνοδικείου ή Μονομελούς Πρωτοδικείου, αναλόγως ποσού . .	533
Γ. Αρμοδιότητα κατά τόπον	
1. Συντρέχουσα δωσδικία	533
Δ. Άσκηση της αγωγής	
1. Κατάθεση και επίδοση αγωγής	533
2. Επίδοση αγωγής στον αρμόδιο προϊστάμενο της ΔΟΥ του ενάγοντα	534
Ε. Καταβολή δικαστικού ενσήμου	
1. Απόρριψη αγωγής επί μη καταβολής δικαστικού ενσήμου	534
Ζ. Προσεπίκληση δικονομικού εγγυητή	535
1. Προϋποθέσεις προσεπίκλησης δικονομικού εγγυητή	535
Η. Άσκηση παρέμβασης κύριας ή πρόσθετης	
1. Νομιμοποιούμενα πρόσωπα - Εφαρμοζόμενες διατάξεις.	536
Θ. Συζήτηση της αγωγής	
1. Προβολή ισχυρισμών και καταχώριση αυτών στα πρακτικά.	536
2. Συνεκδίκαση συναφών αγωγών	537
3. Παραίτηση από την αγωγή.	537
4. Μερική τροπή του αιτήματος της αγωγής σε καταψηφιστικό.	537
5. Ενστάσεις - Περιπτώσιολογία.	538
Ι. Απόδειξη	
1. Προσκομιδή αποδεικτικών μέσων	539
2. Λήψη υπόψη και αποδεικτικών μέσων που δεν πληρούν τους όρους του νόμου	539
3. Συνήθη αποδεικτικά μέσα στη διαδικασία του άρθρου 681Α ΚΠολΔ - Περιπτώσιολογία.	539
4. Έκδοση παρεμπίπτουσας απόφασης, για τη διενέργεια πραγματογνωμοσύνης . .	540
ΙΑ. Αγωγή εξ αναγωγής	
1. Προϋποθέσεις και έκταση του δικαιώματος αναγωγής	541
ΙΒ. Ανακοπή ερημοδικίας	
1. Αιτιολογημένη ανακοπή ερημοδικίας	541
ΙΓ. Έφεση	
1. Προϋποθέσεις άσκησης - Νομιμοποίηση	542

2. Άσκηση αντέφησης	542
ΙΔ. Δεδικασμένο	
1. Δημιουργία δεδικασμένου	543
ΙΕ. Προσωπική κράτηση	
1. Εκδίκαση κατά την ειδική διαδικασία του άρθρου 681Α ΚΠολΔ	543
ΙΖ. Δικαιοδοσία πολιτικών δικαστηρίων για την εκδίκαση των διαφορών που αφορούν απαιτήσεις αποζημίωσης οποιασδήποτε μορφής για ζημίες που έχουν προκληθεί από αυτοκίνητο	
1. Υπαγωγή στην ειδική διαδικασία του άρθρου 681Α ΚΠολΔ	543
ΙΗ. Δικαιοδοσία Ελληνικών Δικαστηρίων	
1. Διεθνής δικαιοδοσία Ελληνικών δικαστηρίων	544
Υποδείγματα	
1. Ανακοίνωση δίκης - Προσεπίκληση σε παρέμβαση	545
Παρατηρήσεις	552
2. Αναγωγή του καταβαλλόντος αποζημίωση συνυποχρέου	555
Παρατηρήσεις	558
3. Έφεση κατά απόφασης που επιδικάζει μειωμένη αποζημίωση για υπηρεσίες βοηθητικού προσώπου και βελτιωμένη διατροφή	559
Παρατηρήσεις	564
ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ	565
1. Αγωγή κατά του ιδιοκτήτη του ζημιογόνου αυτοκινήτου που δεν είναι οδηγός - Αποτελέσματα για τον ζημιωθέντα ανάλογα με τη βάση της αγωγής	567
2. Περισσότεροι συνυπόχρεοι - Αναγωγή ενός εξ αυτών πριν από την καταβολή αποζημίωσης στον ζημιωθέντα	569
3. Ευθύνη ακαταλόγιστου ζημιώσαντος - Καταβολή εύλογης αποζημίωσης	570
4. Αγωγή αποζημίωσης για την ολική καταστροφή του αυτοκινήτου - Έρευνα δικαστηρίου και για το τυχόν επισκευάσιμο της ζημίας	572
5. Αξίωση για ζημία αυτοκινήτου, το οποίο έχει αγορασθεί με παρακράτηση κυριότητας υπέρ του πωλητή	573
6. Βλάβη του σώματος ή της υγείας - Προϋποθέσεις αποκατάστασης μελλοντικής ζημίας του παθόντος, μέχρι να αποθεραπευθεί	574
7. Επιδίκαση σε κεφάλαιο «εφάπαξ» της αποζημίωσης για μελλοντική ζημία ...	575
8. Μεταρρύθμιση απόφασης αναγνωριστικής, για περιοδικές παροχές	576
9. Μεταρρύθμιση απόφασης για καταβολή περιοδικών παροχών - Ποια θεωρούνται κρίσιμα γεγονότα	577
10. Βλάβη του σώματος ή της υγείας, οι συνέπειες της οποίας δεν μπορούν εκ των προτέρων να προσδιορισθούν - Αφειρητία παραγραφής σχετικών αξιώσεων	578

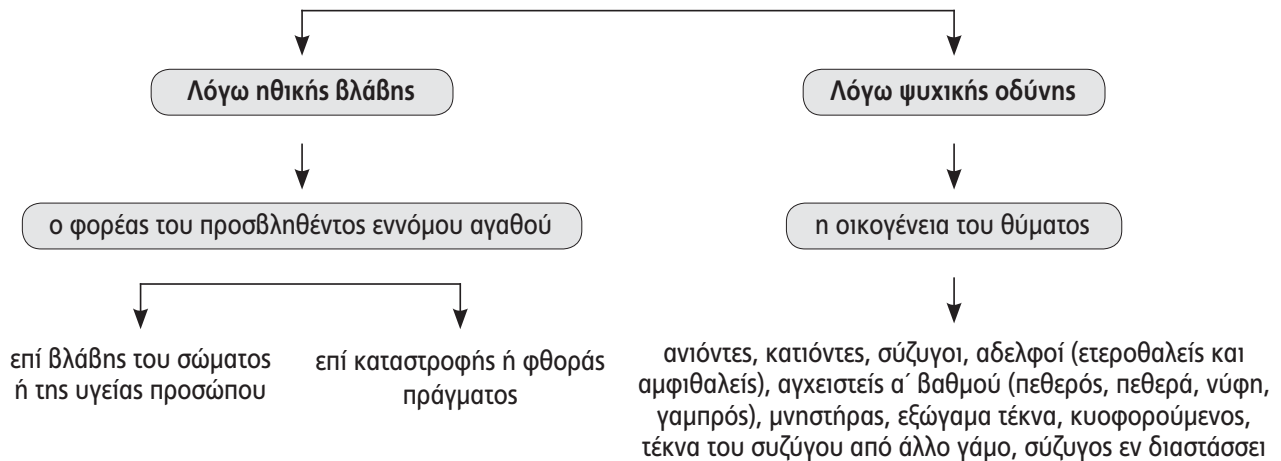
11. Παραδεκτή προβολή ισχυρισμών όταν δεν κατατίθενται προτάσεις	579
12. Ιδιότητα ή μη, ως τρίτου, του ιδιοκτήτη του ζημιογόνου αυτοκινήτου, που τραυματίσθηκε ή θανατώθηκε και ήταν συνεπιβάτης κατά το ατύχημα .	581
13. Έννοια του όρου «πράγματα», που μεταφέρονται με το ζημιογόνο αυτοκίνητο, τα οποία εξαιρούνται από την ασφαλιστική κάλυψη	582
14. Προϋποθέσεις αναγωγής του ασφαλιστή κατά του ιδιοκτήτη που δεν είναι οδηγός, όταν ο τελευταίος είναι σε κατάσταση μέθης.	583
15. Ζημία από αυτοκίνητο που εκτίθεται σε «ειδικούς κινδύνους», χωρίς αυτό να έχει την απαιτούμενη ειδική ασφαλιστική κάλυψη - Ποιος ευθύνεται ασφαλιστικά	585
 ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ	 587

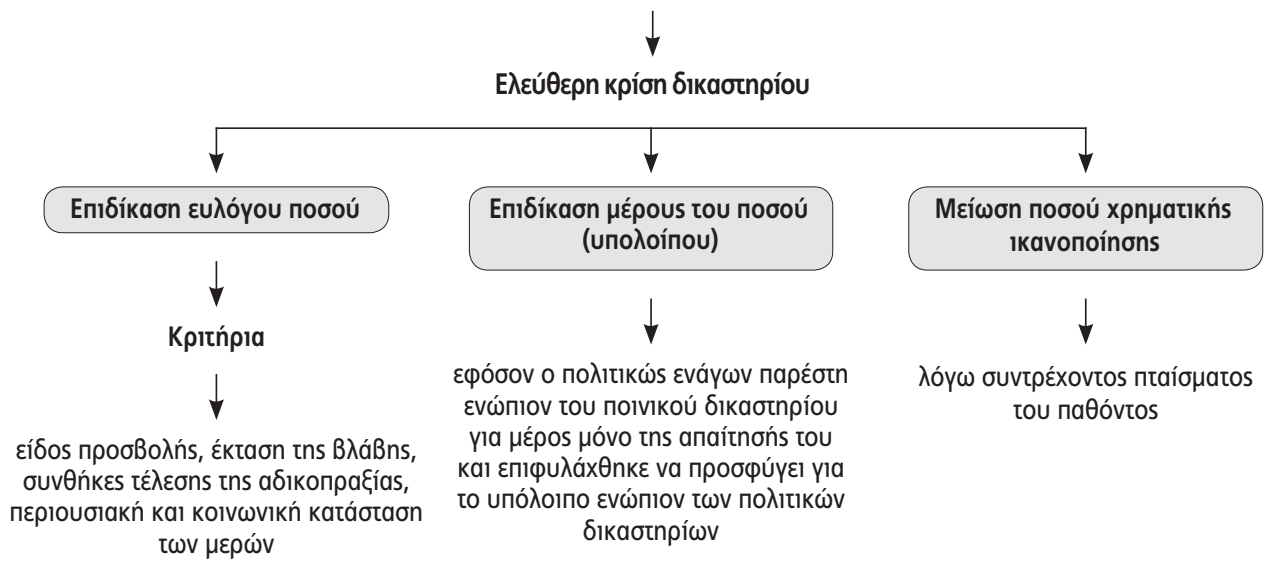
[14] Χρηματική ικανοποίηση για ηθική βλάβη ή ψυχική οδύνη

A. Προϋποθέσεις χρηματικής ικανοποίησης για ηθική βλάβη ή ψυχική οδύνη

B. Δικαιούχοι χρηματικής ικανοποίησης

Γ. Προσδιορισμός χρηματικής ικανοποίησης

Ερμηνευτικά σχόλια

Α. Έννοια ηθικής βλάβης και ψυχικής οδύνης

1. Δικαιολογητικός λόγος της ρύθμισης του άρθρου 932 ΑΚ

Η διάταξη του άρθρου 932 ΑΚ ρυθμίζει την αποκατάσταση μη περιουσιακής ζημίας, ορίζοντας ότι «Σε περίπτωση αδικοπραξίας, ανεξάρτητα από την αποζημίωση για την περιουσιακή ζημία, το δικαστήριο μπορεί να επιδικάσει εύλογη κατά την κρίση του χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης. Αυτό ισχύει ιδίως για εκείνον που έπαθε προσβολή της υγείας, της τιμής ή της αγνοίας του ή στερήθηκε την ελευθερία του. Σε περίπτωση θανάτωσης προσώπου, η χρηματική αυτή ικανοποίηση μπορεί να επιδικαστεί στην οικογένεια του θύματος λόγω ψυχικής οδύνης». Ηθική βλάβη είναι η μη αποτιμητή σε χρήμα ζημία, που υφίσταται το πρόσωπο, από την προσβολή των μη περιουσιακών αγαθών του, δηλαδή των αγαθών που απορρέουν από τη σωματική, ψυχική ή κοινωνική ατομικότητα του προσώπου, σκοπός δε, της κατά την ΑΚ 932 χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης, είναι η ηθική παρηγοριά και ψυχική ανακούφιση του παθόντος [Γεωργιάδης, σε ΕρμΑΚ Γεωργιάδη - Σταθόπουλου, (άρθρο 932), σελ. 814]. Μορφή ή είδος της ηθικής βλάβης, αποτελεί η ψυχική οδύνη, που είναι ο ψυχικός πόνος που αισθάνεται το πρόσωπο, όταν προσβληθεί αγαθό άλλου προσώπου (το αγαθό της ζωής), με το οποίο συνδέεται στενά. Ως σκοπό έχει την καταβολή ευλόγου ποσού, ώστε να καταστεί δυνατή η ηθική παρηγοριά και η ψυχική ανακούφιση του μέλους της οικογένειας του θανατωθέντος, ώστε να υποβοηθηθεί και να εξισορροπήσει τις δυσμενείς ψυχολογικές καταστάσεις που του δημιουργήθηκαν από την αδικοπραξία και να ελαφρύνει την ψυχική οδύνη που προκλήθηκε σ' αυτό (ΑΠ 1641/2003 ΔΕΝ 2004, 804, ΕλλΔνη 2004, 716, ΑΠ 911/2003 ΕΕΝ 2004, 195, ΑΠ 1652/2002 ΕλλΔνη 2003, 1562).

2. Προϋποθέσεις επιδίκασης χρηματικής ικανοποίησης

Προϋπόθεση επιδίκασης της εύλογης χρηματικής ικανοποίησης, είναι η τέλεση αδικοπραξίας. Ως τέτοια δε, νοείται όχι μόνο η κατά το άρθρο 914 ΑΚ, δηλαδή η υπαίτια παράνομη πράξη, αλλά και η απλώς παράνομη πράξη, εφόσον δημιουργεί κατά νόμο υποχρέωση αποζημίωσης, δηλαδή και οι περιπτώσεις αντικειμενικής ευθύνης, είτε δυνάμει του ΑΚ ή δυνάμει ειδικών νόμων, ενώ δεν είναι αναγκαίο να συνιστά και ποινικά κολάσιμη πράξη [Γεωργιάδης, σε ΕρμΑΚ Γεωργιάδη - Σταθόπουλου, (άρθρο 932), σελ. 815].

3. Διακριτική ευχέρεια του Δικαστηρίου, να επιδικάσει ή όχι χρηματική ικανοποίηση

Από τη διάταξη του άρθρου 932 ΑΚ προκύπτει ότι παρέχεται στο δικαστήριο της ουσίας η διακριτική ευχέρεια όπως, ύστερα από εκτίμηση πραγματικών περιστατικών που οι διάδικοι θέτουν υπόψη του και με βάση τους κανόνες της κοινής πείρας και λογικής, επιδικάζει ή όχι χρηματική ικανοποίηση, αν κρίνει ότι επήλθε στον αδικηθέντα ηθική βλάβη, καθορίζοντας συγχρόνως και το ποσόν αυτής που θεωρεί εύλογο (ΑΠ 65/2013 ΝοΒ 2013, 1861). Με τη διάταξη του άρθρου 932 ΑΚ ο κοινός νομοθέτης έλαβε υπόψη του αρχή της αναλογικότητας, εξειδικεύοντάς την στο ζήτημα του προσδιορισμού του ύψους της χρηματικής ικα-

νοποιήσεως (ΑΠ 668/2011 ΕλλΔνη 2011,1336). Η δυνητική αυτή ευχέρεια δυνάμει της ΑΚ 932 παρέχεται στο δικαστήριο, ώστε να επιδικάσει χρηματική ικανοποίηση και να καθορίσει το εύλογο ποσό, αφού εκτιμήσει τα υπόψη του τιθέμενα περιστατικά (βαθμό πταίσματος, είδος προσβολής, περιουσιακή και κοινωνική κατάσταση των μερών, φυσικών προσώπων και σε περίπτωση θανατώσεως προσώπου, την ηλικία του θύματος και των μελών της οικογένειάς του, τα οποία δοκιμάζουν ψυχική οδύνη), με βάση τους κανόνες της κοινής πείρας και λογικής, εάν κρίνει ότι επήλθε ηθική βλάβη ή ψυχική οδύνη. Η περιουσιακή κατάσταση της εναγομένης ασφαλιστικής εταιρίας δεν λαμβάνεται υπόψη, γιατί η ευθύνη της τελευταίας είναι εγγυητική (ΑΠ 71/2011 ΝοΒ 2011,1300, ΕΕμπΔ 2012,97, ΕπιδικΙΑ 2011, 251, ΑΠ 1670/2006, ΕφΘεσ 682/2011 Αρμ 2012,367).

Β. Δικαιούχος της αξίωσης για ηθική βλάβη από αδικοπραξία

1. Φορέας του προσβληθέντος εννόμου αγαθού

Δικαιούχος της αξίωσης για χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης είναι το πρόσωπο που υπέστη άμεσα την ηθική βλάβη από την αδικοπραξία. Τέτοιο πρόσωπο είναι ο φορέας του προσβληθέντος εννόμου αγαθού και σε περίπτωση βλάβης του σώματος ή της υγείας, εκείνος που την υπέστη (ΑΠ 1007/2011 ΝοΒ 2012,293, ΑΠ 1425/2010 ΝοΒ 2011, 579, ΑΠ 694/2005 ΕλλΔνη 2005, 1554, ΑΠ 1323/2001 ΕΕΝ 2003, 5, ΕφΘεσ 1460/2009 Αρμ 2010, 213). Επιδικάζεται χρηματική ικανοποίηση και σε ανήλικο παθόντα, ο οποίος, λόγω του ένδικου τραυματισμού του δοκίμασε πόνο, θλίψη και μεγάλη ταλαιπωρία, ώστε δικαιούται προς αποκατάσταση της ηθικής βλάβης που υπέστη χρηματική ικανοποίηση (ΑΠ 560/2013 ΝΟΜΟΣ). Χωρεί επιδίκαση χρηματικής ικανοποίησης στον ιδιοκτήτη του αυτοκινήτου λόγω των υλικών ζημιών που προκλήθηκαν σε αυτό εξαιτίας του ατυχήματος (ΕιρΚερκ 262/2010 ΙονΕπιθ 2010, 201).

2. Μη αποκατάσταση έμμεσης ηθικής βλάβης

Τρίτα πρόσωπα που ανήκουν συνήθως στο άμεσο οικογενειακό περιβάλλον του θύματος της αδικοπραξίας, έστω και αν αυτά υφίστανται ψυχικό πόνο από την αδικοπραξία, που στρέφεται κατά του οικείου τους, κατά κανόνα θεωρούνται τρίτοι και δεν καθίστανται και αυτά φορείς της σχετικής αξιώσεως για χρηματική ικανοποίηση (ΑΠ 553/2014 ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 648/2002 ΕλλΔνη 42,1616, ΕφΑθ 9617/2000 ΕλλΔνη 42,946, ΕφΘεσ 1460/2009 Αρμ 2011,213, ΕφΠειρ 372/2010 ΕλλΔνη 2011,519). Διαφορετική είναι, όμως, η περίπτωση κατά την οποία ο σοβαρός τραυματισμός του παθόντος συμβαίνει μπροστά στα μάτια συγγενικού του προσώπου, που παθαίνει νευρικό κλονισμό, οπότε αυτός (ο κλονισμός) θεωρείται ως βλάβη της υγείας του συγγενικού προσώπου και τελείται σε βάρος του αδικοπραξία, από την οποία υφίσταται αμέσως ηθική βλάβη (ΕφΠειρ 372/2010 ΕλλΔνη 2011,519, ΕφΔωδ 216/2005 ΝΟΜΟΣ, ΜΠρΠατρ 441/2007 ΕΣυγκΔ 2007, 364).

Γ. Υπόχρεοι προς καταβολή χρηματικής ικανοποίησης

1. Υπεύθυνος κατά τον νόμο

Υπόχρεος για την πληρωμή της χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης ή ψυχικής οδύνης είναι ο υπεύθυνος κατά τον νόμο. Έτσι, υπόχρεος για την πληρωμή της χρηματικής ικανοποίησης είναι ο υπεύθυνος της αδικοπραξίας όταν υπάρχει υποκειμενική ευθύνη (ΑΚ

914 επ.), ο προστάσας, όταν υπάρχει ευθύνη από πρόσταση (ΑΚ 922 επ.), ο οδηγός, ο κάτοχος, ο ιδιοκτήτης, όταν υπάρχει ευθύνη κατά τον Ν ΓΞΝ/1911 και η ασφαλιστική εταιρία κατά τον Ν 489/1976 (Α. Κρητικός, Αποζημίωση από Αυτοκινητικά ατυχήματα, εκδ. 2008, σελ. 410). Στην περίπτωση περισσοτέρων υποχρέων εφαρμόζονται οι διατάξεις των άρθρων 926-927 ΑΚ [Γεωργιάδης, σε ΕρμΑΚ Γεωργιάδη - Σταθόπουλου, (άρθρο 932), σελ. 819]. Η καταβολή όλου του ποσού από κάποιον εις ολόκληρον υπόχρεο, απαλλάσσει ισόποσα άλλον υπόχρεο και τούτο λόγω της αντικειμενικής ενέργειας της καταβολής (ΑΚ 483) (Α. Κρητικός, Αποζημίωση από Αυτοκινητικά ατυχήματα, εκδ. 2008, σελ. 410 επ.).

2. Το Δημόσιο ως υπόχρεος καταβολής χρηματικής ικανοποίησης

Το Δημόσιο υποχρεούται, εφόσον συντρέχουν και οι λοιπές προϋποθέσεις του νόμου για τη θεμελίωση της αστικής ευθύνης του και ειδικότερα του αιτιώδους συνδέσμου μεταξύ της παρανομίας της πράξης ή παράλειψης των οργάνων του και του ζημιογόνου αποτελέσματος, σε αποκατάσταση κάθε θετικής και αποθετικής ζημίας, ενώ το δικαστήριο μπορεί επιπλέον να επιδικάσει σε βάρος του Δημοσίου εύλογη χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης ή ψυχικής οδύνης, κατ' ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 932 ΑΚ (ΣτΕ 4133/2011 ΝΟΜΟΣ, ΔΠρΑθ 7874/2011 Αρμ 2012,457). Συνεπώς, τα δικαστήρια της ουσίας μπορούν να επιδικάσουν σε βάρος του Δημοσίου που ευθύνεται προς αποζημίωση κατά το άρθρο 105 ΕισΝΑΚ, πέραν από την αποκατάσταση της περιουσιακής ζημιά και χρηματική ικανοποίηση υπέρ του προσώπου που υπέστη βλάβη του σώματος ή της υγείας του, κατ' ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 932 του ΑΚ. Στην περίπτωση αυτή επιδικάζεται εύλογη κατά την ουσιαστική εκτίμηση του δικαστηρίου της ουσίας χρηματική ικανοποίηση, η κρίση δε του δικαστηρίου για το ύψος αυτής δεν υπόκειται στον ανααιρετικό έλεγχο του Συμβουλίου της Επικρατείας (ΣτΕ 1018/2008 ΕλλΔνη 2011,1079).

3. Το Επικουρικό Κεφάλαιο ως υπόχρεος καταβολής χρηματικής ικανοποίησης

Από τις διατάξεις των άρθρων 2, 6 παρ. 1, 10 παρ. 1 και 11 παρ. 1, 16 και 19 του Ν 489/1976 προκύπτει, ότι το πρόσωπο στο οποίο προξενήθηκε ζημία από τροχαίο ατύχημα, έχει ευθεία και αυτοτελή αξίωση κατά του υπαιτίου ασφαλισμένου και της ασφαλιστικής εταιρίας. Στην περίπτωση που το ζημιογόνο όχημα είναι ανασφάλιστο κατά τον χρόνο του ατυχήματος το Επικουρικό Κεφάλαιο είναι υποχρεωμένο να καταβάλλει στα πρόσωπα που ζημιώθηκαν αποζημίωση λόγω θανάτου, σωματικών βλαβών ή υλικών ζημιών, καθώς και χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης ή ψυχικής οδύνης, εκτεινομένου του ποσού αυτού μέχρι του κατωτάτου ορίου των ποσών της ασφαλιστικής κάλυψης (ΑΠ Ολ 9/1993 ΕλλΔνη 35, 332). Η ευθύνη δηλαδή του Επικουρικού Κεφαλαίου έναντι του ζημιωθέντος, πηγάζει ευθέως από το νόμο και δεν είναι εγγυητική της ευθύνης του υπαιτίου και του αντικειμενικώς ευθυνόμενου ιδιοκτήτη, καθιερώθηκε δε από το νόμο, προς αποζημίωση των παθόντων στις περιπτώσεις που δεν υπάρχει ασφαλιστής ή αυτός δεν ευθύνεται έναντι του ζημιωθέντος (Εφ Πατρ 309/2004 ΑχΝομ 2005, 605). Ήδη, η αποζημίωση, την οποία υποχρεούται να καταβάλει το Επικουρικό Κεφάλαιο, δυνάμει του άρθρου 19 του Ν 489/1976 (ΠΔ 237/1986), περιορίζεται στα ποσά που ορίζονται στο άρθρο τούτο, μετά τις επελθούσες μεταβολές, δυνάμει του άρθρου τέταρτου, του Ν 4092/2012, τροποποιήσεις. Έτσι, η παρ.2 του ΠΔ 237/1986 που είχε αντικατασταθεί με την παρ. 26 του άρθρου 37 του Ν 2496/1997, αντικαταστάθηκε εκ νέου από την παρ. γ' του τέταρτου άρθρου του Ν 4092/2012. Μεταξύ άλλων τροποποιήσεων που επήλθαν, με την παρ. 2 παρ. 1 εδ. α' του άρθρου 19 του ΠΔ 237/1986 ορίζε-

ται ότι «*Η αποζημίωση που καταβάλλει το Επικουρικό Κεφάλαιο για χρηματικές ικανοποιήσεις λόγω ψυχικής οδύνης δεν μπορεί να υπερβεί το ποσό των 6.000 ευρώ για κάθε δικαιούχο.....*». Έτσι, κρίθηκε ότι η αγωγή, κατά το μέρος που στρέφεται εναντίον του Επικουρικού Κεφαλαίου, και αφορά τη χρηματική ικανοποίηση λόγω ψυχικής οδύνης, είναι νόμιμη στηριζόμενη στα άρθρα 10 και 19 παρ. 2 εδ. α΄ ΠΔ 237/1986, όπως ισχύει μετά την αντικατάσταση της παρ. 2 από το άρθρο τέταρτο παρ. γ΄ του Ν 4092/2012, μέχρι το ποσό των 6.000 ευρώ, καθώς ο ανωτέρω περιορισμός καταλαμβάνει και τις ήδη γεγεννημένες αξιώσεις κατά του Επικουρικού Κεφαλαίου (άρθρο 19 παρ. 2 εδ. ζ΄ του ΠΔ 237/1986, όπως ισχύει μετά την αντικατάσταση της παρ. 2 από το άρθρο τέταρτο παρ. γ΄ του Ν 4092/2012) (ΜΠρΣερρών 45/2013 Επιδικία 2013,196).

Δ. Κριτήρια που λαμβάνονται υπόψη για τον προσδιορισμό του ποσού της χρηματικής ικανοποίησης για ηθική βλάβη

1. Ενδεικτική απαρίθμηση κριτηρίων

Το δικαστήριο της ουσίας κρίνει, αν ο αιτών υπέστη ηθική βλάβη και ποιο είναι το επιδικαστέο ποσό της χρηματικής ικανοποίησης για την αποκατάσταση αυτής με βάση τους κανόνες της κοινής πείρας και της λογικής, λαμβάνοντας ιδίως υπόψη το είδος της προσβολής, την έκταση της βλάβης, τις συνθήκες τελέσεως της αδικοπραξίας, τη βαρύτητα του πταίσματος και την οικονομική, κοινωνική και προσωπική κατάσταση των μερών (ΑΠ 71/2011 ΝοΒ 2011,1300, ΑΠ 47/2010 ΝοΒ 2011,49, ΕφΠειρ 94/2009 ΕλλΔνη 2011,214, ΕφΠειρ 372/2010 ΕλλΔνη 2011,519, ΕφΘεσ 526/2010 Αρμ 2011,1126). Σε περίπτωση προσδιορισμού του ποσού της χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης το δικαστήριο της ουσίας δεν πρέπει να υποβαθμίζει την απαξία της πράξεως επιδικάζοντας χαμηλό ποσό, συγχρόνως δε, δεν πρέπει με ακραίες εκτιμήσεις να καταλήγει σε εξουθένωση του ενός μέρους και αντίστοιχο υπέρμετρο πλουτισμό του άλλου (ΕφΑθ 3498/2011 ΕλλΔνη 2012,778).

2. Το συντρέχον πταίσμα του παθόντος ως κριτήριο για την μη επιδίκαση ή την μείωση του ποσού της χρηματικής ικανοποίησης

Για τον προσδιορισμό του ύψους της εύλογης χρηματικής ικανοποίησης, το δικαστήριο της ουσίας λαμβάνει υπόψη, εκτός από τα λοιπά προσδιοριστικά στοιχεία (συνθήκες ατυχήματος, έκταση της προκληθείσας σωματικής βλάβης και συνέπειες αυτής, οικονομική κατάσταση των μερών κ.λπ.) και το τυχόν συντρέχον πταίσμα του παθόντος, το οποίο συνεκτιμάται με τα ως άνω στοιχεία, γι' αυτό και δεν επιτρέπεται, μετά τον τελικό καθορισμό του ποσού της χρηματικής ικανοποίησης, να μειωθεί εκ νέου τούτο ανάλογα με το ποσοστό της συνυπαιτιότητας (ΑΠ 793/2007 ΝΟΜΟΣ, ΜΠρΘεσ 12125/2009 Αρμ 2011,216, ΕφΘεσ 526/2010 Αρμ 2011,1126). Αν συντρέχει πταίσμα του παθόντος, το δικαστήριο ύστερα από σχετική ένσταση του υπόχρεου, μπορεί, ανάλογα προς τη βαρύτητα του πταίσματος αυτού, να επιδικάσει ή όχι χρηματική ικανοποίηση ή να μειώσει το ποσό αυτής (ΕφΛαρ 189/2012 ΕΣυγκΔ 2012,103, ΕφΛαρ 148/2011 ΕΣυγκΔ 2012,179). Αν το δικαστήριο της ουσίας δεν λάβει υπόψη συνυπαιτιότητα του παθόντος, που προβλήθηκε από τον εναγόμενο κατά τον καθορισμό του ύψους της χρηματικής ικανοποίησης, υποπίπτει στην πλημμέλεια του άρθρου 559 αρ. 8 ΚΠολΔ (ΑΠ 2140/2014, αδημ.).

E. Χρηματική ικανοποίηση για ηθική βλάβη

1. Στοιχεία του δικογράφου της αγωγής επί απαίτησης χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης

Για το ορισμένο του δικογράφου της αγωγής, με την οποία ζητείται η επιδίκαση χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης, απαιτείται να εκτίθενται σε αυτήν οι συνθήκες τέλεσης του αδικήματος, το είδος της προσβολής, η βαρύτητα και η έκταση της βλάβης, ο βαθμός της προσβολής, ο βαθμός του πταίσματος του υπαιτίου και η περιουσιακή κατάσταση των μερών, χωρίς να αναφέρεται αναγκαίως και σε τι συνίσταται η κατάσταση αυτή (ΑΠ 1325/1996 ΕλλΔνη 38,1047, ΕφΑθ 3898/2010 ΔΕΕ 2011,326, ΕφΑθ 32/2004 ΕλλΔνη 45,493). Για τον προσδιορισμό του ποσού της χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης δεν είναι απαραίτητο να εκτίθενται στην αγωγή με ακρίβεια, όπως κατά κανόνα τούτο συμβαίνει στην αγωγή για περιουσιακή ζημία, όσα στοιχεία κρίνονται απαραίτητα προκειμένου να τα χρησιμοποιήσει το δικαστήριο ως βάση για τον αιτούμενο προσδιορισμό. Τα στοιχεία αυτά συμπληρωματικά δύνανται να προκύψουν και από τις αποδείξεις (ΑΠ 1046/2011 ΝοΒ 2012,339). Για το ορισμένο της αγωγής, με την οποία ζητείται η επιδίκαση χρηματικής ικανοποίησης λόγω της ηθικής βλάβης που υπέστησαν περισσότεροι ενάγοντες από την κοινή αδιοπρακτική συμπεριφορά περισσοτέρων, αρκεί, λόγω της εις ολόκληρον ευθύνης των τελευταίων, η αναφορά ενός και μόνον ποσού, το οποίο, καθένας μεν από αυτούς έχει υποχρέωση να το καταβάλει ολόκληρο, οι δε ενάγοντες δανειστές έχουν δικαίωμα να το απαιτήσουν μόνο μια φορά (ΑΠ 1220/2010 ΝοΒ 2011,60). Εξάλλου, οι ειδικότεροι προσδιοριστικοί παράγοντες της ηθικής βλάβης, όπως είναι η έκταση της βλάβης του παθόντος, η βαρύτητα του πταίσματος του υπαιτίου, καθώς και οι συμπαρομαρτούσες συνθήκες, δηλαδή η περιουσιακή και κοινωνική κατάσταση καθώς και οι προσωπικές σχέσεις των διαδίκων, ο ποινικός χαρακτήρας της πράξεως του υπαιτίου κ.λπ., αποτελούν είτε ιδιότητες των στοιχείων που συνθέτουν την ιστορική βάση της αγωγής (έκταση βλάβης, βαρύτητα πταίσματος), είτε περιστατικά που λαμβάνονται υπόψη για να καθορισθεί το εύλογο χρηματικό ποσό για την ικανοποίηση του παθόντος. Δηλαδή δεν αποτελούν ίδια και αυτοτελή στοιχεία, ώστε η παράθεσή τους να είναι απαραίτητη για την πληρότητα της αγωγής, ούτε περί τούτων διατάσσεται απόδειξη, αλλά το δικαστήριο αποφαινεται γι' αυτά κατά κρίση ελεύθερη και μη υποκείμενη σε ανααιρετικό έλεγχο (ΑΠ 1220/2010 ΝοΒ 2011,60). Στον εναγόμενο δε, εναπόκειται να προτείνει κατ' ανεπτυγμένη άρνηση και άλλα περιστατικά ως προς το στοιχείο αυτό (κοινωνική και οικονομική κατάσταση) χρήσιμα για τον προσδιορισμό του ποσού της χρηματικής ικανοποίησης. Η έλλειψη της έκθεσης και του στοιχείου αυτού που αφορά την προδικασία κατά το άρθρο 111 παρ. 2 ΚΠολΔ συνεπάγεται την απόρριψη της αγωγής λόγω της αοριστίας της, ως απαράδεκτης και αυτεπαγγέλτως (ΑΠ 961/2007 ΕλλΔνη 48,1358, ΕφΘεσ 28/2010 Αρμ 2013,94).

2. Πρόσθετη χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης

Το δεδικασμένο από απόφαση που επιδικάζει στον παθόντα χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης, δεν εμποδίζει τη μεταγενέστερη με νέα αγωγή μεταξύ των ίδιων προσώπων επιδίωξη περαιτέρω πρόσθετης χρηματικής ικανοποίησης πάλι λόγω ηθικής βλάβης. Τούτο, όμως, προϋποθέτει απρόβλεπτη, δυσμενή εξέλιξη της υγείας του (ήτοι μεταγενέστερες δυσμενείς συνέπειες και επιπλοκές). Απαιτείται δηλαδή να στηρίζεται σε περιστατικά μιας ήδη επελθούσας στο παρελθόν ζημιογόνου αιτίας, τα οποία δεν μπορούσαν να

ληφθούν υπόψη στην προηγούμενη δίκη, γιατί δεν ήσαν αντικειμενικώς διαγνωστά και η επέλευση τους δεν ήταν προβλεπτή, από την αρχή, κατά τα διδάγματα της ιατρικής επιστήμης (ΑΠ 51/2011 ΝοΒ 2011,1297, ΕΠολΔ 211,243 παρατ. Π. Αρβανιτάκη). Προϋπόθεση είναι ότι οι συνέπειες της αδικοπραξίας και της ηθικής βλάβης εκδηλώθηκαν μεταγενέστερα και δεν μπορούσαν να προβλεφθούν από το δικαστήριο που επιδίκασε στον παθόντα την προηγούμενη χρηματική ικανοποίηση (ΑΠ 1435/2013 ΧρΙΔ 2014, 187, ΑΠ 1712/2010 ΝοΒ 2011,1000). Κατά πόσο δε, κατά την επιδίκαση της χρηματικής ικανοποίησης, το δικαστήριο έλαβε υπόψη του τη μελλοντική δυσμενή εξέλιξη, αποτελεί ζήτημα που διαπιστώνεται με την ερμηνεία της προηγούμενης αποφάσεως (ΑΠ 1435/2013 ΧρΙΔ 2014, 187).

3. Επιδίκαση χρηματικής ικανοποίησης για ηθική βλάβη λόγω κληρονομικού δικαιώματος

Αν ένα πρόσωπο τραυματισθεί από αδικοπραξία και ενόσω ζούσε, επιδιώκει με αγωγή, χρηματική ικανοποίηση για ηθική βλάβη λόγω του τραυματισμού του και στη συνέχεια, εξ αιτίας του τραυματισμού του, από την ίδια αδικοπραξία, επέλθει ο θάνατος αυτού, τότε τα μέλη της οικογένειάς του δικαιούνται να απαιτήσουν χρηματική ικανοποίηση, για ψυχική οδύνη, λόγω του επελθόντος θανάτου αυτού και παράλληλα να συνεχίσουν την ανοιγείσα, από τον μεταγενεστέρως θανόντα, δίκη, ως κληρονόμοι αυτού, όσοι εξ αυτών έχουν και κληρονομικό δικαίωμα, για την επιδίκαση της χρηματικής ικανοποίησης, λόγω ηθικής βλάβης, την οποία ο θανών, ενόσω ζούσε, είχε ζητήσει, λόγω του τραυματισμού του (ΑΠ 416/2012 ΕλλΔνη 2012,1246). Και τούτο διότι, η από το άρθρο 932 εδ. γ' αξίωση των μελών της οικογένειας του θανόντα, ανακύπτει εξ ιδίου δικαίου και γεννάται στο πρόσωπό τους κατά πρώτον και ανεξάρτητα από την ιδιότητά τους ως κληρονόμων αυτού, έχει δε ως σκοπό την ανακούφιση αυτών από το ψυχικό άλγος, που προκλήθηκε από τον θάνατο του παθόντα. Είναι διαφορετική η αξίωση αυτή, από την αξίωση του τραυματισθέντα που άσκησε την αγωγή, κατά το άρθρο 932 εδ. α' και β', η οποία (αξίωση) κληρονομείται κατά το άρθρο 933 ΑΚ, αφού αυτή αποτελεί περιουσιακό στοιχείο της κληρονομικής περιουσίας, η οποία, μετά τον θάνατο του παθόντα, περιέρχεται σε όσους εξ αυτών είναι κληρονόμοι του (ΑΠ Ολ 519/1977 ΝοΒ 26,182, ΑΠ 416/2012 ΕλλΔνη 2012,1246).

4. Δήλωση παράστασης πολιτικής αγωγής - Διακοπή της παραγραφής

Η κατά την ποινική διαδικασία δήλωση παράστασης πολιτικής αγωγής, για χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης, συνιστά άσκηση αγωγής, που διακόπτει την παραγραφή κατ' άρθρο 261 ΑΚ (ΑΠ 416/2012 ΕλλΔνη 2012,1444).

5. Επιδίκαση εύλογου χρηματικού ποσού επί αναπηρίας ή παραμόρφωσης, ανεξάρτητα από την επιδίκαση χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης - Αυτοτέλεια των δύο αξιώσεων

Η εκ του άρθρου 931 ΑΚ αξίωση, που δεν καλύπτεται από τις αξιώσεις των άρθρων 929 και 932 ΑΚ, είναι αξίωση χρηματικής ικανοποίησης του παθόντος κατά το μέτρο αποκαταστάσεως της κοινωνικής του απαξιώσεως από την αναπηρία ή παραμόρφωση που υπέστη και πρέπει το εύλογο προς τούτο χρηματικό ποσό να επιδικάζεται παράλληλα με τη χρηματική ικανοποίηση του άρθρου 932 ΑΚ, στα πλαίσια της οποίας εντάσσεται χωρίς και να καλύπτεται από αυτήν, όπως και δεν καλύπτεται από την περιουσιακή ζημία του άρθρου 929 ΑΚ,

αν επιδρά στο μέλλον του. Ως τέτοιο δε νοείται όχι μόνο η οικονομική, αλλά και η επαγγελματική και κοινωνική εξέλιξη του ατόμου (ΑΠ Ολ 18/2008 ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 525/2011 ΝΟΜΟΣ, Εφαθ 3318/2004 ΕλλΔνη 2005, 500, Εφαθ 3496/2001 ΑρχΝ 2003, 67, ΕφΠειρ 204/1999 ΠειρΝ 1999, 187, ΕφΘεσ 2237/1999 Αρμ ΝΔ΄, 354, ΕφΘεσ 1541/1999 Αρμ ΝΓ 1419, Εφαθ 5322/1998 ΕλλΔνη 40, 354, Εφαθ 4652/1998, ΕφΛαρ 694/1996 Δ 29, 278, ΕφΘεσ 3331/1995 ΕλλΔνη 37, 1383).

ΣΤ. Χρηματική ικανοποίηση για ψυχική οδύνη

1. Κριτήρια επιδίκασης

Κατά τη διάταξη του άρθρου 932 ΑΚ σε περίπτωση αδικοπραξίας ανεξάρτητα από την αποζημίωση για την περιουσιακή ζημία, το δικαστήριο μπορεί να επιδικάσει εύλογη κατά την κρίση του χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης, στην περίπτωση δε θανατώσεως προσώπου, η χρηματική αυτή ικανοποίηση μπορεί να επιδικασθεί στην οικογένεια του θύματος, λόγω ψυχικής οδύνης. Βασική προϋπόθεση για τη θεμελίωση αξιώσεως της οικογένειας του θύματος για χρηματική ικανοποίηση, είναι η τέλεση αδικοπραξίας. Ως αδικοπραξία δεν νοείται μόνον αυτή που συγκεντρώνει τις προϋποθέσεις του άρθρου 914 ΑΚ, αλλά και κάθε περίπτωση που θεμελιώνει υποχρέωση αποζημίωσης με βάση διατάξεις ειδικών νόμων, όπως είναι ο Ν ΓΞΝ/2011 (ΑΠ 427/2014 ΝΟΜΟΣ). Σε περίπτωση θανατώσεως προσώπου το δικαστήριο, εκτιμώντας τα πραγματικά περιστατικά που οι διάδικοι έθεσαν υπόψη του, όπως τον βαθμό του πταίσματος του υποχρέου, την τυχόν συνυπαιτιότητα του θύματος και την κοινωνικοοικονομική θέση και κατάσταση των μερών, μπορεί να επιδικάσει με βάση τους κανόνες της κοινής πείρας και της λογικής, εύλογη κατά την κρίση του χρηματική ικανοποίηση λόγω ψυχικής οδύνης στην οικογένεια του θύματος (ΑΠ 139/2014 Ε7 2014,853, ΑΠ 179/2014 Ε7 2014,1002, ΑΠ 222/2014 Ε7 2014,991, ΑΠ 1010/2012 Ε7 2013,753, ΠΠρΘεσ 10823/2010 Αρμ 2011,595).

2. Χρηματική ικανοποίηση νηπίου για ψυχική οδύνη

Αναγνωρίζεται η δυνατότητα χρηματικής ικανοποίησης για μελλοντική ψυχική οδύνη του νηπίου, το οποίο κατά το χρόνο θανατώσεως του μέλους της οικογένειάς του, λόγω της συναισθηματικής του ανωριμότητας και της ατελούς αναπτύξεώς του, δεν μπορεί να αισθανθεί ψυχικό πόνο, πλην όμως είναι βέβαιο, κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων, θα την υποστεί αργότερα, όταν θα φθάσει σε ηλικία που θα αισθάνεται ψυχικό πόνο από την έλλειψη του οικείου του (ΑΠ 260/2011 ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 598/2005 ΕΣυγκΔ 2005, 486).

3. Χρηματική ικανοποίηση κυοφορούμενου τέκνου, το οποίο γεννήθηκε ζωντανό, για ψυχική οδύνη

Σύμφωνα με την κρατούσα άποψη, από τις διατάξεις των άρθρων 932 εδ. γ΄, 35 και 36 ΑΚ, σε συνδυασμό με αυτές των άρθρων 298 και 299 ΑΚ προκύπτει ότι η χρηματική ικανοποίηση λόγω ψυχικής οδύνης αποτελεί είδος ζημίας μη περιουσιακής και έχει ως σκοπό με την καταβολή ευλόγου ποσού χρημάτων και την απόκτηση με αυτά άλλων περιουσιακών αγαθών να καταστεί δυνατή η ηθική παρηγορία και ψυχική ανακούφιση του μέλους της οικογένειας του θανατωθέντος, το οποίο έτσι υποβοηθείται να εξισορροπήσει τις δυσμενείς ψυχολογικές καταστάσεις που του δημιουργήθηκαν από την αδικοπραξία και να ξεπεράσει ή έστω ελαφρύνει την ψυχική οδύνη που του προκλήθηκε. Και να μεν επιδικάζεται η χρημα-

τική αυτή ικανοποίηση, όταν το μέλος της οικογένειας του θύματος είχε κατά τον χρόνο του θανάτου του τελευταίου σχηματισμένη ήδη ηθική προσωπικότητα και συναισθηματικό κόσμο, ώστε να επιδέχεται τις εκ του εξωτερικού κόσμου επιδράσεις και τις από τον θάνατο ψυχικές συγκινήσεις, γεγονός το οποίο κρίνεται από το δικαστήριο κατά τους κανόνες της κοινής πείρας με βάση τα πραγματικά περιστατικά που τίθενται υπόψη του, το δικαστήριο όμως μπορεί επίσης να αποκαταστήσει όχι μόνο την ενεστώσα, αλλά και τη μέλλουσα ηθική βλάβη, όπως συμβαίνει και με τη μέλλουσα περιουσιακή ζημία κατά το άρθρο 298 ΑΚ. Έτσι μπορεί να επιδικασθεί χρηματική ικανοποίηση και στο κυοφορούμενο τέκνο, αν γεννήθηκε ζωντανό, για την ψυχική οδύνη που είναι βέβαιο ότι θα δοκιμάσει κατά τη συνηθισμένη πορεία των πραγμάτων αργότερα, όταν θα φτάσει σε ηλικία, κατά την οποία θα μπορεί να δέχεται τις ψυχικές επιδράσεις του εξωτερικού κόσμου και να αισθάνεται ως ορφανό, ιδίως κατά την προσχολική και σχολική ηλικία, τον ψυχικό πόνο από την έλλειψη του γονιού που θανατώθηκε (ΑΠ 97/2001 ΝοΒ 2002, 121, ΑΠ 1652/2002 ΝοΒ 2003, 1215, ΕπιδικΙΑ 2003, 371, ΕλλΔνη 2003, 1562, ΕφΘεσ 1674/2003 Αρμ 2004, 520, ΕφΝαυπλ 599/2001 ΕπιδικΙΑ 2003, ΜΠρΑθ 1661/2008 ΕπιδικΙΑ 2009, 50).

4. Χρηματική ικανοποίηση για απώλεια κυοφορούμενου τέκνου

Επιδικάζεται χρηματική ικανοποίηση για ψυχική οδύνη της εγκύου και του συζύγου της, λόγω θανάτωσης του κυοφορούμενου, διότι η απώλειά του συγκλόνισε τον ψυχικό τους κόσμο και η μητέρα εμφάνισε ψυχολογικά προβλήματα (ΕφΘεσ 2218/2011 Αρμ 2012, 934).

5. Έννοια του όρου «οικογένεια του θύματος» ως δικαιούχου χρηματικής ικανοποίησης για ψυχική οδύνη

Στη διάταξη του άρθρου 932 εδ. 3 ΑΚ δεν γίνεται προσδιορισμός της έννοιας του όρου «οικογένεια του θύματος», προφανώς γιατί ο νομοθέτης δεν θέλησε να διαγράψει δεσμευτικά τα όρια ενός θεσμού, ο οποίος, ως εκ της φύσεώς του, υφίσταται αναγκαίως τις επιδράσεις εκ των κοινωνικών διαφοροποιήσεων, κατά τη διαδρομή του χρόνου (ΑΠ 896/2010 ΝοΒ 2011,58). Κατά την αληθή έννοια της διατάξεως του άρθρου 932 εδ. 3 ΑΚ, που απορρέει από τον σκοπό της θεσπίσεώς της, στην οικογένεια του θύματος περιλαμβάνονται οι εγγύτεροι και στενώς συνδεδεμένοι συγγενείς του θανατωθέντος που δοκιμάσθηκαν ψυχικά από την απώλειά του και προς ανακούφιση του ηθικού πόνου αυτών στοχεύει η διάταξη αυτή, αδιαφόρως αν συζούσαν μαζί του ή διέμεναν χωριστά (ΑΠ 896/2010 ΝοΒ 2011,58, ΑΠ Ολ 10/2011 ΝοΒ 2011,1522, ΔΕΝ 2011,1468). Υπό την έννοια αυτή, μεταξύ των προσώπων τούτων περιλαμβάνονται ο σύζυγος, τα τέκνα, οι αδελφοί του θανόντος αμφιθαλείς και ετεροθαλείς (ΕφΑθ 732/2008 ΝοΒ 884, παρατ. *Ηλία Θ. Κωνσταντόπουλου*), οι γονείς, οι παππούδες (ΑΠ 222/2014 Ε7 2014,991, ΑΠ 427/2014 ΝΟΜΟΣ), ενώ, σημειωτέον, η επιδίκαση της, από το άρθρο 932 εδ. 3 ΑΚ προβλεπομένης χρηματικής ικανοποιήσεως στα δικαιούμενα πρόσωπα, τελεί υπό την αυτονόητη προϋπόθεση, που συνιστά πραγματικό ζήτημα, της υπάρξεως, κατ' εκτίμηση του δικαστού της ουσίας, μεταξύ αυτών και του θανατωθέντος, όταν ο τελευταίος ζούσε, αισθημάτων αγάπης και στοργής, η διαπίστωση της ανυπαρξίας των οποίων μπορεί να οδηγήσει στον αποκλεισμό, είτε όλων των προσώπων αυτών, είτε κάποιων ή κάποιου από αυτούς, από την επιδίκαση της εν λόγω χρηματικής ικανοποιήσεως (ΑΠ Ολ 10/2011 ΝοΒ 2011,1522, ΔΕΝ 2011,1468, ΑΠ Ολ 21/2000 ΑρχΝ 2001,868, ΑΠ 896/2010 ΝοΒ 2011,58). Στην οικογένεια περιλαμβάνονται και οι απώτεροι συγγενείς (εγγόνια), οι αγ-

χιστείς πρώτου βαθμού (πεθερός, πεθερά, νύφη, γαμπρός) (ΑΠ 1551/2012 Ε7 2013,494, ΑΠ 775/2011 ΕλλΔνη 2012,960, ΕφΛαρ 148/2011 ΕΣυγκΔ 2012,179, ΑΠ 1503/2012 ΝοΒ 2013,957, ΜΠρΘεσ 8125/2013 Αρμ 2013,1694, ΑΠ 434/2005 ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 723/2002 ΕλλΔνη 2003,708, ΑΠ 1551/2012 Ε7 2013/494, ΠΠρΘεσ 10823/2010 Αρμ 2011, 595). Είναι αδιάφορο αν τα πρόσωπα αυτά συγκατοικούσαν με τον θανόντα ή αν διέμεναν χωριστά, αρκεί να διαπιστώνεται, κατά την εκτίμηση του δικαστηρίου της ουσίας, ότι μεταξύ των προσώπων αυτών και του θανόντος, όταν ζούσε, υπήρχαν αισθήματα αγάπης και στοργής. Η ανυπαρξία τέτοιων αισθημάτων μπορεί να οδηγήσει σε αποκλεισμό όλων ή ορισμένων από τα ανωτέρω πρόσωπα από την επιδίκαση χρηματικής ικανοποίησης εξαιτίας ψυχικής οδύνης (ΑΠ 731/2005 ΕλλΔνη 47,998, ΑΠ Ολ 21/2000, ΕφΛαρ 189/2012 ΕΣυγκΔ 2012,103).

6. Χρηματική ικανοποίηση για ψυχική οδύνη των τέκνων χωρίς γάμο των γονέων τους

Κατά μια άποψη, στην έννοια της οικογένειας περιλαμβάνονται και τα παιδιά που γεννήθηκαν χωρίς γάμο των γονέων τους, για τον θάνατο τους πατέρα τους, ανεξάρτητα αν είχε χωρήσει αναγνώρισή τους ή όχι (ΕφΑθ 3413/2001 ΕλλΔνη 42,1539, ΕφΪωαν 180/2011 ΕΣυγκΔ 2012,330), με την αιτιολογία ότι η «τυποποίηση» της έννοιας οικογένεια, ούτε από τον σκοπό της παραπάνω σχετικής διάταξης δικαιολογείται, ούτε από κάποια πρακτική ανάγκη, καθόσον είναι δυνατό σε συγκεκριμένη περίπτωση να έχουν υποστεί ψυχική οδύνη και πρόσωπα μη περιλαμβανόμενα στον προκαθορισμένο κύκλο μελών της οικογένειας, ενώ τα ανήκοντα σε αυτόν κατά την τυποποίηση να μην υπέστησαν ψυχική οδύνη. Έτσι, κατά την άποψη αυτή, δεν αποκλείεται να αναγνωρισθεί αξίωση χρηματικής ικανοποίησης, λόγω ψυχικής οδύνης στον μνηστήρα ή τη μνηστή, στο εξώγαμο τέκνο, στην παλλακίδα (δηλ. στα μέλη εξώγαμου ή φυσικής οικογένειας γενικά, τα οποία κατέχουν de facto θέση ανάλογη με εκείνη των συγγενικών προσώπων υπό τη στενή του όρου έννοια δηλαδή δηλαδή της τυπικής «συζυγικής οικογένειας» (*Ι. Σπυριδάκης*, ΝοΒ 24, 725, *Κ. Παντελίδου*, Η έννοια της οικογένειας στο άρθ. 932 εδαφ. 3 ΑΚ, Αρμ 36, 402, ΕφΑθ 3413/2001 ΕλλΔνη 2001, 1359). Σύμφωνα με άλλη άποψη, τα τέκνα, τα γεννηθέντα (πριν από την ισχύ του Ν 3719/2008 «Σύμφωνο Συμβίωσης») εκτός γάμου, κατά τη διάρκεια συμβίωσης των γονέων τους, δεν έχουν αξίωση χρηματικής ικανοποίησης, λόγω ψυχικής οδύνης, του αρθ. 932 εδ. γ' ΑΚ, σε περίπτωση θανάτου του (φερομένου) πατέρα τους, εάν αυτά δεν έχουν αναγνωρισθεί από τον πατέρα τους, με εκουσία ή με δικαστική αναγνώριση, αφού, διαφορετικά, δεν έχει αποδειχθεί, καθοιονδήποτε τρόπο η πατρότητα, δεδομένου ότι, μέχρι την ισχύ του ως άνω Ν 3719/2008, ως γενεσιουργός τρόπος της συγγένειας με τον πατέρα, είναι μόνον ο γάμος και η αναγνώριση (εκουσία ή δικαστική) (ΑΠ 1541/2009 ΧρΪΔ 2010,528).

7. Χρηματική ικανοποίηση θετού τέκνου

Σε περίπτωση που το θετό τέκνο διατηρούσε δεσμούς με τη φυσική του οικογένεια (υιοθεσία πριν από την ισχύ του Ν 2447/1996), δεν αποκλειόταν η επιδίκαση χρηματικής ικανοποίησης λόγω ψυχικής οδύνης, λόγω θανάτου του φυσικού γονέα το (*Πατεράκης*, Η χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης, έκδ. 1995, 305 σημ. 251, ΜΠρΘεσ 8125/2013 Αρμ 2013,1694).

8. Χρηματική ικανοποίηση μνηστών

Η κρατούσα στη νομολογία άποψη κάνει τη διάκριση και αναγνωρίζει μεν αξίωση χρηματικής ικανοποίησης, λόγω ψυχικής οδύνης, στον μνηστήρα ή στη μνηστή, υπό την προϋπόθεση ύπαρξης πρόθεσης τέλεσης γάμου (ΑΠ 995/2009 ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 1141/2007 ΝοΒ 2007, 2334, ΕφΠατρ 805/2009 ΝΟΜΟΣ), όχι όμως και στους συμβιούντες σε κατάσταση, ελεύθερης συμβίωσης, χωρίς καμία πρόθεση μελλοντικής σύναψης γάμου (ΑΠ 1541/2009 ΝοΒ 2010, 436, ΧρΙΔ 2010, 528, ΑΠ 1735/2006 ΧρΙΔ 2007, 131, ΑΠ 434/2005 ΕπιδικΙΑ 2005,257, ΕλλΔνη 2005,1062).

9. Πρόσωπα που δεν περιλαμβάνονται στην «οικογένεια του θύματος»

Στην έννοια της οικογένειας δεν περιλαμβάνονται και αγχιστείες απώτερου βαθμού, όπως είναι οι αδελφοί των συζύγων του θανόντος (κουινιάδοι) (ΑΠ Ολ 721/2000 ΕλλΔνη 42,56, ΑΠ 434/2005 ΕπιδικΙΑ 2005,257, ΠΠρΘεσ 10823/2010 Αρμ 2011,595). Δεν περιλαμβάνονται συνεπώς στην οικογένεια του θύματος οι πέραν του πρώτου βαθμού εξ αγχιστείας συγγενείς αυτού, όπως είναι ο από αδελφή γαμπρός και ανεψιός του (ΑΠ 775/2011 ΕλλΔνη 2012,960, ΕφΛαρ 148/2011 ΕΣυγκΔ 2012,179, ΑΠ 1503/2012 ΝοΒ 2013,957, ΜΠρΘεσ 8125/2013 Αρμ 2013,1694). Στην έννοια της οικογένειας δεν περιλαμβάνονται οι ανεψιοί του θανόντος (τρίτος βαθμός εξ αίματος εκ πλαγίου) (ΑΠ Ολ 21/2000 ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 1010/2012 ΝοΒ 2013,428, ΑΠ 581/2010 ΕΕμπΔ 2011,142, 319/2006 ΝΟΜΟΣ, 731/2005 ΝΟΜΟΣ). Μεταξύ των προσώπων που δεν περιλαμβάνονται στην οικογένεια είναι οι θείοι του θανόντος, ήτοι οι αδελφοί του πατέρα ή της μητέρας αυτού (τρίτος βαθμός εξ αίματος εκ πλαγίου), ανεξαρτήτως αν υπάρχουν και άλλοι εγγύτεροι συγγενείς ή αυτοί είναι οι μόνοι τέτοιοι του θανατωθέντος (ΑΠ Ολ 21/2000 ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 1131/2012 ΝοΒ 2013,437, ΑΠ 729/2009 ΝΟΜΟΣ). Στην οικογένεια του θύματος δεν περιλαμβάνονται και τα πρόσωπα εκείνα τα οποία συζούσαν με αυτό σε κατάσταση ελεύθερης συμβίωσης, χωρίς καμία πρόθεση για μελλοντική σύναψη γάμου. Επομένως δυνατότητα χορήγησης χρηματικής ικανοποίησης λόγω ψυχικής οδύνης που προκλήθηκε στον επιζώντα από τον θάνατο του συντρόφου του, δεν προβλέπεται από τον νόμο. Ούτε όμως με ανάλογη εφαρμογή της ως άνω διάταξης του άρθρου 932 εδ. 3 ΑΚ, μπορεί να επιδικαστεί τέτοια χρηματική ικανοποίηση για την εξισορρόπηση των δημιουργούμενων από την απώλεια του θύματος δυσμενών καταστάσεων και συνεπειών (ΑΠ 775/2011 ΝοΒ 2012,330 ΕλλΔνη 2012,960, ΜΠρΧαλκ 18/2012 ΕΣυγκΔ 2012,404, ΜΠρΘεσ 8125/2013 Αρμ 2013,1694).

10. Λήψη υπόψη του συντρέχοντος πταίσματος του θανατωθέντος

Το συντρέχον πταίσμα του θύματος λαμβάνεται υπόψη έστω και αν αυτό λόγω ηλικίας (π.χ. κάτω των 10 ετών) δεν έχει ικανότητα για αδικοπραξία. Επίσης λαμβάνεται υπόψη και το συντρέχον πταίσμα του δικαιούχου της χρηματικής ικανοποίησης π.χ. του ενάγοντος πατέρα, ο οποίος δεν άσκησε επαρκώς το καθήκον εποπτείας του στο θανατωθέν ανήλικο τέκνο του. Στην περίπτωση αυτή το συντρέχον πταίσμα του πατέρα ή της μητέρας λαμβάνεται υπόψη προς μείωση της χρηματικής ικανοποίησης λόγω ψυχικής οδύνης και των λοιπών δικαιούχων (ΑΠ 861/2012 ΝοΒ 2013, 74,372, Ε7 2013, 753, ΕπιδικΙΑ 2013/276, ΑΠ 1261/2007 ΕλλΔνη 2007, 1352, ΕφΑθ 5418/2011 ΕλλΔνη 2012, 1338, ΜΠρΘεσ 351/2011 Αρμ 2011, 1830).

Ζ. Ιδιωτικό διεθνές δίκαιο

1. Εφαρμοστέο δίκαιο

Όταν μία διαφορά φέρει στοιχεία αλλοδαπότητας, τότε για την ανεύρεση του εφαρμοστέου δικαίου καθίσταται αναγκαία, η προσφυγή στις οικείες διατάξεις του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου του Αστικού Κώδικα. Ειδικότερα, το άρθρο 26 του ΑΚ ορίζει ότι οι ενοχές από αδίκημα διέπονται από το δίκαιο της πολιτείας όπου διαπράχθηκε το αδίκημα. Κατά το δίκαιο που ορίζει η διάταξη αυτή κρίνονται, μεταξύ άλλων, και τα ακόλουθα ζητήματα: Αν η συγκεκριμένη πράξη αποτελεί αδίκημα, αν η υπαιτιότητα αποτελεί προϋπόθεση του αδικήματος και της υποχρέωσης για αποζημίωση, αν και βάσει ποίων προϋποθέσεων θεμελιώνεται αντικειμενική ευθύνη σε βάρος κάποιου άλλου, ποια είναι το είδος και η έκταση της οφειλόμενης αποζημίωσης (άρθρα 914, 297, 298 του ΑΚ για την περιουσιακή ζημία, 299 και 932 για τη χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης ή σε περίπτωση θανάτωσης προσώπου λόγω ψυχικής οδύνης, 933 του ΑΚ), πότε η πράξη είναι παράνομη, ποιος βαθμός υπαιτιότητας απαιτείται για τη θεμελίωση υποχρέωσης προς αποζημίωση, αν μεταξύ της πράξης και της ζημίας απαιτείται αιτιώδης συνάφεια, ποιες οι συνέπειες του συντρέχοντος πταίσματος του παθόντος, πότε παραγράφεται η σχετική αξίωση, αν, σε περίπτωση θανάτωσης του προσώπου τα μέλη της οικογένειάς του έχουν ή όχι εξ ιδίου δικαίου προσωπική αξίωση κατά των υπόχρεων. Δεν είναι, όμως, η μόνη εφαρμοστέα διάταξη του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου. Μπορεί να καταστεί αναγκαία η προσφυγή και σε άλλη διάταξη αυτού. Έτσι, για την κρίση του θέματος αν είναι ή όχι κάποιος μέλος της ίδιας οικογένειας με τον θανατωθέντα, όπως απαιτεί η διάταξη του άρθρου 932 ΑΚ, καθίσταται αναγκαία η εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 13, 14, 17, 22 και 23 ΑΚ (ανάλογα δηλαδή αν πρόκειται για σύζυγο ή τέκνα), ενώ το θέμα του ποιος φέρει τα έξοδα κηδείας συνδέεται με το πρόσωπο εκείνου που είχε υποχρέωση να διατρέφει τον θανατωθέντα και στην περίπτωση που ο θανών διατρεφόταν εξ ιδίων, με το πρόσωπο του κληρονόμου του. Ειδικότερα ως προς το θέμα του ποια πρόσωπα ανήκουν στην οικογένεια του θανόντος από αδικοπραξία και δικαιούνται να ζητήσουν χρηματική ικανοποίηση λόγω ψυχικής οδύνης από το θάνατο του γίνεται δεκτό ότι όταν το εφαρμοστέο κατά τις ανωτέρω διατάξεις αλλοδαπό δίκαιο δεν προβλέπει το θεσμό της ψυχικής οδύνης και, συνεπώς, δεν προσδιορίζει ούτε ποια πρόσωπα δικαιούνται να ζητήσουν τέτοιο χρηματικό ποσό ως συγκροτούντα την «οικογένεια» του θύματος, τότε τα σχετικά ζητήματα θα κριθούν κατά τις διατάξεις του ημεδαπού δικαίου και δη κατ' άρθρο 932 του ΑΚ (ΑΠ Ολ 21/2000 ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 222/2014 Ε7 2014,991, ΑΠ 1308/2013 ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 3/2007 ΕΣυγκΔ 2007, 269, ΕφΑθ 4451/2007 ΕΣυγκΔ 2007, 287, ΕφΑθ 1051/2006 ΕΣυγκΔ 2007, 276, ΜΠρΑθ 1866/2010 ΕπιδικΙΑ 2010,270). Για τον καθορισμό συνεπώς της χρηματικής ικανοποίησης λόγω ψυχικής οδύνης αλλοδαπού, εφαρμοστέο δίκαιο είναι το ελληνικό ως δίκαιο της πολιτείας όπου διεπράχθη το αδίκημα και ειδικότερα η διάταξη του άρθρου 932 ΑΚ και ο με αυτήν προσδιορισμός της έννοιας της «οικογένειας του θύματος». Το δίκαιο της ιθαγένειας εφαρμόζεται μόνον εάν αμφισβητηθεί στη συνέχεια η συγγενική ιδιότητα, στο βαθμό που σχετίζεται με την ύπαρξη ή εγκυρότητα της σχέσης εκείνης από την οποία προέρχεται η ιδιότητα αυτή (ΑΠ Ολ 10/2011 ΝοΒ 2011,1522, ΔΕΝ 2011, 1468, ΑΠ 43/2012 ΕπιδικΙΑ 2012,291).

Η. Έλεγχος Αρείου Πάγου

1. Μη υπαγωγή στον ανααιρετικό έλεγχο του προσδιορισμού του ποσού της εύλογης χρηματικής ικανοποίησης

Ο προσδιορισμός του ποσού της εύλογης χρηματικής ικανοποίησης αφέθηκε στην ελεύθερη εκτίμηση του δικαστηρίου της ουσίας και η περί τούτου κρίση δεν υπόκειται στον έλεγχο του Αρείου Πάγου (άρθρο 561 παρ. 1 ΚΠολΔ), αφού σχηματίζεται από εκτίμηση πραγματικών γεγονότων και χωρίς την υπαγωγή του πορίσματος σε νομική έννοια, ώστε να μπορεί να νοηθεί εσφαλμένη εφαρμογή του νόμου, είτε ευθέως, είτε εκ πλαγίου (ΑΠ 732/2013 ΝοΒ 2013,2206) για έλλειψη νόμιμης βάσης (ΑΠ 65/2013 ΝοΒ 2013,1861, ΑΠ 47/2010 ΝοΒ 2011,49, ΑΠ 58/2009 ΕλλΔνη 50,1335, ΑΠ 972/1999 ΕλλνηΔ 41,47) ή παράβαση των διδαγμάτων της κοινής πείρας (ΑΠ 668/2011 ΕλλΔνη 2011,1336, ΕφΛαμ 85/2010 Αρμ 2012,364). Μάλιστα, η κρίση του δικαστηρίου της ουσίας ως προς τον προσδιορισμό του ποσού της εύλογης χρηματικής ικανοποίησης δεν υπόκειται σε ανααιρετικό έλεγχο ούτε και ως προς το ζήτημα αν παραβιάσθηκε ή όχι η αρχή της αναλογικότητας, η οποία εισάγεται ως κανόνας δικαίου με τη διάταξη του άρθρου 25 παρ. 1 του Συντάγματος (ΑΠ 1094/2011 ΕΣυγκΔ 2012,373, ΕφΛαμ 189/2012 ΕΣυγκΔ 2012,103).

2. Επιδίκαση χρηματικής ικανοποίησης και αρχή της αναλογικότητας

Με τη διάταξη του άρθρου 932 ΑΚ ο κοινός νομοθέτης έλαβε υπόψη του την αρχή της αναλογικότητας (ΑΠ 532/2012 ΝοΒ 2012,1965), εξειδικεύοντάς την στο ζήτημα του προσδιορισμού του ύψους της χρηματικής ικανοποίησης. Επομένως, δεν υπάρχει έδαφος άμεσης εφαρμογής της διάταξης του άρθρου 25 παρ. 1 εδάφιο τέταρτο του Συντάγματος (αρχή της αναλογικότητας), η ευθεία δε επίκλησή της, κατά τον προσδιορισμό του ύψους της χρηματικής ικανοποίησης, στερείται σημασίας, αφού δεν θα οδηγούσε σε διαφορετικά, σε σχέση με τον, κατ' εφαρμογή του άρθρου 932 ΑΚ προσδιορισμό αυτής, αποτελέσματα (ΑΠ Ολ 6/2009, ΑΠ 1094/2011 ΕΣυγκΔ 2012,373). Κρίθηκε ότι, ο κανόνας του άρθρου 25 του Συντάγματος που καθιερώνει την αρχή της αναλογικότητας απευθύνεται στον νομοθέτη και όχι στον δικαστή. Έτσι, το Εφετείο που προέβη στη μείωση του ποσού του επιδικασθέντος πρωτοδίκως για χρηματική ικανοποίηση λόγω νηικής βλάβης, όχι με βάση τα κριτήρια της ΑΚ 932, αλλά κατ' εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας, υπέπεσε στην ανααιρετική πλημμέλεια της κακής εφαρμογής κανόνα ουσιαστικού δικαίου (ΑΠ 1302-5/2012 ΝοΒ 2013,745). Ελέγχεται, όμως κατ' αναίρεση η κρίση του δικαστηρίου της ουσίας, αν κατά τον προσδιορισμό του ποσού της χρηματικής ικανοποίησης, ελήφθησαν υπόψη γεγονότα που δεν ήταν επιτρεπτό να συνεκτιμηθούν για τον σχηματισμό της κρίσης αυτής ή αν το δικαστήριο της ουσίας παρέλειψε να συνεκτιμήσει γεγονότα που είχαν τεθεί υπόψη του, τα οποία επιδρούν στον προσδιορισμό του ποσού της χρηματικής ικανοποίησης, όπως λ.χ. το συντρέχον πταίσμα του παθόντος (ΣτΕ 2796/2006 ΝΟΜΟΣ, ΑΠ Ολ 13/2002 ΝοΒ 2003,660, ΕπισκΕΔ 2002,1027, ΣτΕ 1018/2008 ΕλλΔνη 2011,1079).

Θ. Παραγραφή της αξίωσης για χρηματική ικανοποίηση

1. Υπαγωγή στην παραγραφή του άρθρου 937 ΑΚ

Στην παραγραφή της ΑΚ 937 υπάγεται και η αξίωση χρηματικής ικανοποίησης, που οφείλεται για μη περιουσιακή ζημία κατ' άρθρα 299, 932 ΑΚ (ΕφΘεσ 1477/2010 Αρμ 2011,393).

1. Αξίωση παθόντος από ατύχημα, για χρηματική ικανοποίηση λόγω της ηθικής βλάβης που υπέστη

Ενώπιον του Μονομελούς Πρωτοδικείου

ΑΓΩΓΗ

..... του, κατοίκου
..... (οδός αριθ. ...)

ΚΑΤΑ

1) του, κατοίκου
..... (οδός αριθ. ...) και

2) της εδρεύουσας στην Αθήνα (οδός αριθ. ...) ανώνυμης ασφαλιστικής εταιρείας με την επωνυμία «.....», νομίμως εκπροσωπούμενης

Την και περί ώρα βάδιζα στο πεζοδρόμιο της οδού (μονής κατευθύνσεως) στην περιοχή, της πόλης, όπου κατ' εκείνη την στιγμή της ημέρας είχε πολλή κίνηση, όταν, εντελώς αιφνίδια το υπ' αριθ. δίκυκλο μοτοποδήλατο, κυριότητας, νομής και κατοχής του πρώτου των εναγομένων, οδηγούμενο από αυτόν και ασφαλισμένο στην δεύτερα εναγομένη ασφαλιστική εταιρία, ανήλθε παράνομα και με ορμή στο πεζοδρόμιο, όπου εγώ εβάδιζα, προφανώς για να κινηθεί γρηγορότερα από τα άλλα οχήματα, με αποτέλεσμα να επιπέσει εις εμέ, να με ρίξει στο πεζοδρόμιο

και να με τραυματίσει βαρύτατα. Συγκεκριμένα υπέστην λόγω του τραυματισμού μου συντριπτικά κατάγματα κνήμης και λεκάνης και υποβλήθηκα σε δύο χειρουργικές επεμβάσεις στο Νοσοκομείο «.....».

Ο κατά τα άνω τραυματισμός μου οφείλεται σε αποκλειστική υπαιτιότητα του, ο οποίος οδηγώντας το άνω δίκυκλο μοτοποδήλατό του, εντελώς αιφνίδια ανήλθε παράνομα και με ορμή στο πεζοδρόμιο, όπου εγώ βάδιζα, με αποτέλεσμα να επιπέσει εις εμέ, να με ρίξει στο πεζοδρόμιο και να με τραυματίσει βαρύτατα.

Επειδή την εξαιτίας του παραπάνω ατυχήματος, ιατροφαρμακευτική μου περίθαλψη προς αποκατάσταση της υγείας μου μετά το επίδικο ατύχημα, ανέλαβε εξ ολοκλήρου ο ασφαλιστικός μου οργανισμός, δηλαδή το ΙΚΑ, προς το οποίο επέρχεται αυτόματη μεταβίβαση της οποιασδήποτε απαιτήσεώς μου, κατά την έκταση των ασφαλιστικών παροχών που μου οφείλει το ΙΚΑ λόγω του ατυχήματος. Δηλαδή ως προς τις ιατροφαρμακευτικές μου δαπάνες, γίνεται το ΙΚΑ ο νέος φορέας της απαιτήσεως και πλέον το ΙΚΑ είναι, σύμφωνα με το άρθρο 18 του Ν 1654/1986, ο δικαιούχος των παροχών που χορήγησε σε εμένα την ασφαλισμένη του.

Επειδή περαιτέρω, λόγω του ατυχήματος και του σοβαρότατου κατά τα εκτεθέντα τραυματισμού μου, υπέστην ισχυρό κλονισμό, συνεπεία του οποίου έχω υποστεί ηθική βλάβη, το δίκαιο και εύλογο ποσόν της οποίας ανέρχεται στο ποσόν των ευρώ. Και τούτο, λαμβανομένων υπόψη των συνθηκών του ατυχήματος, της αποκλειστικής υπαιτιότητας του πρώτου εναγομένου στην επέλευση του επιδίκου ατυχήματος και της οικονομικής κατάστασης των εκατέρωθεν μερών, δεδομένου ότι εγώ είμαι μια απλή εργαζόμενη στον ιδιωτικό τομέα, η οποία μόλις και μετά βίας δύναμαι να αντιμετωπίσω τα έξοδα διαβίωσής μου.

Επειδή οι εναγόμενοι ευθύνονται αλληλεγγύως και εις ολόκληρον έκαστος, προς αποκατάσταση της ηθικής βλάβης, που υπέστην λόγω του ανωτέρω ατυχήματος, η οποία ανέρχεται στο ποσόν των ευρώ, το οποίο είναι δίκαιο και εύλογο.

Επειδή η αγωγή μου είναι νόμιμη, βάσιμη και αληθής.

ΓΙ' ΑΥΤΟ - ΖΗΤΩ

Να γίνει δεκτή η αγωγή μου

Να υποχρεωθούν οι εναγόμενοι να μου καταβάλουν αλληλεγγύως και εις ολόκληρον έκαστος, το ποσόν των ευρώ νομιμοτόκως, από την επίδοση της αγωγής μου μέχρι την εξόφληση.

Να κηρυχθεί προσωρινά εκτελεστή η απόφαση που θα εκδοθεί.

Και να καταδικασθούν οι εναγόμενοι στη δικαστική μου δαπάνη και αμοιβή του πληρεξουσίου μου δικηγόρου.

.....

Ο Πληρεξούσιος Δικηγόρος

Παρατηρήσεις

- 1) Προϋπόθεση επιδίκασης της εύλογης χρηματικής ικανοποίησης, είναι η τέλεση αδικοπραξίας. Ως τέτοια δε, νοείται όχι μόνο η κατά το άρθρο 914 ΑΚ, δηλαδή η υπαίτια παράνομη πράξη, αλλά και η απλώς παράνομη πράξη, εφόσον δημιουργεί κατά νόμο υποχρέωση αποζημίωσης, δηλαδή και οι περιπτώσεις αντικειμενικής ευθύνης, είτε **δυνάμει του ΑΚ ή δυνάμει ειδικών νόμων**, ενώ δεν είναι αναγκαίο να συνιστά και ποινικά κολάσιμη πράξη [Γεωργιάδης, σε ΕρμΑΚ Γεωργιάδη-Σταθόπουλου, (άρθρο 932), σελ. 815].
- 2) Παρέχεται στο δικαστήριο της ουσίας η διακριτική ευχέρεια όπως, ύστερα από εκτίμηση πραγματικών περιστατικών που οι διάδικοι θέτουν υπόψη του και με βάση τους κανόνες της κοινής πείρας και λογικής, επιδικάσει ή όχι χρηματική ικανοποίηση, αν κρίνει ότι επήλθε στον αδικηθέντα ηθική βλάβη, καθορίζοντας συγχρόνως και το ποσό αυτής που θεωρεί εύλογο (ΑΠ 65/2013 ΝοΒ 2013,1861).
- 3) Προσδιοριστικοί παράγοντες για τον καθορισμό της χρηματικής ικανοποίησης, είναι το πταίσμα του υποχρέου, το συντρέχον πταίσμα του δικαιούχου, η κοινωνική και περιουσιακή κατάσταση των μερών (ΑΠ 495/2012 ΕπιδικΙΑ 2012, 401).
- 4) Για το ορισμένο του δικογράφου αγωγής, με την οποία ζητείται η επιδίκαση χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης απαιτείται να εκτίθενται σε αυτήν οι συνθήκες τέλεσης του αδικήματος, το είδος της προσβολής, η βαρύτητα και η έκταση της βλάβης, ο βαθμός της προσβολής, ο βαθμός του πταίσματος του υπαίτιου και η περιουσιακή κατάσταση των μερών, χωρίς να αναφέρεται αναγκαίως και σε τι συνίσταται η κατάσταση αυτή (ΑΠ 1325/1996 ΕλλΔνη 38,1047, ΕφΑθ 3898/2010 ΔΕΕ 2011,326, ΕφΑθ 32/2004 ΕλλΔνη 45,493).
- 5) Το συντρέχον πταίσμα του θύματος λαμβάνεται υπόψη έστω και αν αυτό λόγω ηλικίας (π.χ. κάτω των 10 ετών) δεν έχει ικανότητα για αδικοπραξία. Επίσης λαμβάνεται υπόψη και το συντρέχον πταίσμα του δικαιούχου της χρηματικής ικανοποίησης, π.χ. του ενάγοντος πατέρα, ο οποίος δεν άσκησε επαρκώς το καθήκον εποπτείας του στο θανατωθέν ανήλικο τέκνο του. Στην περίπτωση αυτή το συντρέχον πταίσμα του πατέρα ή της μητέρας λαμβάνεται υπόψη προς μείωση της χρηματικής ικανοποίησης και των λοιπών δικαιούχων, όπως είναι τα αδέρφια, ο παππούς και η γιαγιά (ΑΠ 861/2012 ΝοΒ 2013,74, 372, ΑΠ 1094/2011 ΕΣυγκΔ 2012,373, ΑΠ 1261/2007, ΑΠ 1676/2006). Ειδικότερα, το δικαστήριο της ουσίας πρέπει να λαμβάνει υπόψη, εκτός από τα λοιπά προσδιοριστικά στοιχεία (συνθήκες ατυχήματος, έκταση της προκληθείσας σωματικής βλάβης και συνέπειες αυτής, οικονομική κατάσταση των μερών κ.λπ.) και το τυχόν συντρέχον πταίσμα του παθόντος, το οποίο συνεκτιμάται με τα ως άνω στοιχεία, γι' αυτό και δεν επιτρέπεται μετά τον τελικό καθορισμό του ποσού της χρηματικής ικανοποίησης, να μειωθεί εκ νέου τούτο, ανάλογα με το ποσοστό της συνυπαιτιότητας (ΑΠ 81/2013 ΔΕΕ 2013,506).
- 6) Αν συντρέχει πταίσμα του παθόντος, το δικαστήριο ύστερα από σχετική ένσταση του υπόχρεου, μπορεί, ανάλογα προς τη βαρύτητα του πταίσματος αυτού, να επιδι-

κάσει ή όχι χρηματική ικανοποίηση ή να μειώσει το ποσό αυτής (ΕφΛαρ 189/2012 ΕΣυγκΔ 2012,103, ΕφΛαρ 148/2011 ΕΣυγκΔ 2012,179).

7) Το δεδικασμένο που παράγεται από τελεσίδικη δικαστική απόφαση που επιδικάζει χρηματική ικανοποίηση, λόγω ηθικής βλάβης, δεν εμποδίζει τη μεταγενέστερη, με νέα αγωγή, επιδίωξη περαιτέρω πρόσθετης χρηματικής ικανοποίησης, με την προϋπόθεση όμως ότι οι συνέπειες της αδικοπραξίας και της ηθικής βλάβης εκδηλώθηκαν μεταγενέστερα και δεν μπορούσαν να προβλεφθούν από το δικαστήριο, το οποίο επιδίκασε την προηγούμενη χρηματική ικανοποίηση. Κατά πόσο δε, κατά την επιδίκαση της χρηματικής ικανοποίησης, το δικαστήριο έλαβε υπόψη του τη μελλοντική δυσμενή εξέλιξη, αποτελεί ζήτημα που διαπιστώνεται με την ερμηνεία της προηγούμενης αποφάσεως (ΑΠ 1435/2013 ΧρΙΔ 2014,187).

8) Σε περίπτωση προσβολής της υγείας κάποιου από αδικοπραξία χρηματική ικανοποίηση για ηθική βλάβη του μπορεί να ζητήσει μόνον ο άμεσα παθών τη σωματική βλάβη οποιασδήποτε μορφής όχι και οι γονείς αυτού ή άλλοι άμεσοι συγγενείς αυτού, που μπορεί να επιβαρύνονται ή και να δοκιμάζονται ψυχικώς από τον εν λόγω τραυματισμό του (ΑΠ 798/2012 ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 1583/2001 ΕλλΔνη 2002,705).

9) Αν ένα πρόσωπο τραυματισθεί από αδικοπραξία και ενόσω ζούσε, επιδιώκει με αγωγή, χρηματική ικανοποίηση για ηθική βλάβη λόγω του τραυματισμού του και στη συνέχεια, εξ αιτίας του τραυματισμού του, από την ίδια αδικοπραξία, επέλθει ο θάνατος αυτού, τότε τα μέλη της οικογένειάς του δικαιούνται να απαιτήσουν χρηματική ικανοποίηση, για ψυχική οδύνη, λόγω του επελθόντος θανάτου αυτού και παράλληλα να συνεχίσουν την ανοιγείσα, από τον μεταγενεστέρως θανόντα, δίκη, ως κληρονόμοι αυτού, όσοι εξ αυτών έχουν και κληρονομικό δικαίωμα, για την επιδίκαση της χρηματικής ικανοποίησης, λόγω ηθικής βλάβης, την οποία ο θανών, ενόσω ζούσε, είχε ζητήσει, λόγω του τραυματισμού του (ΑΠ 416/2012 ΕλλΔνη 2012,1246).

10) Στην παραγραφή της ΑΚ 937 υπάγεται και η αξίωση χρηματικής ικανοποίησης, που οφείλεται για μη περιουσιακή ζημία κατ' άρθρα 299, 932 ΑΚ (ΕφΘεσ 1477/2010 Αρμ 2011,393).

11) Η αξίωση χρηματικής ικανοποίησης του δικαιούχου είναι αυστηρά προσωπική, δεν μπορεί να ασκηθεί από τους δανειστές αυτού, εκτός αν αναγνωρισθεί με σύμβαση ή ασκήθηκε γι' αυτή αγωγή και δεν μπορεί να αποτελέσει μέρος της πτωχευτικής περιουσίας σε περίπτωση πτώχευσης του δικαιούχου. Οι άνω συνέπειες παύουν από τη στιγμή που, σύμφωνα με τον νόμο, η απαίτηση αυτή θα μεταβιβασθεί ή θα εισπραχθεί (ΑΠ Ολ 2/2012 ΕΕμπΔ 2013,136). Η τέτοια, κατ' επιλογή του νομοθέτη ρύθμιση, δεν προσκρούει ούτε στη διάταξη του άρθρου 2 παρ. 1 του Συντάγματος, ούτε στη διάταξη του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου κ.λπ. που κυρώθηκε με το ΝΔ 53/1974 (ΕφΑθ 546/2012 ΕλλΔνη 2012,778).

ISBN: 978-960-562-397-5

15331